

**SUOMEN
ASEVIENTI
2009**

**Kaksoiskäyttöteknologia:
aseita, jotka eivät näytä aseilta**

sisältö

Esipuhe	3
Kartat	4
Asekauppa 2009	8
Huoli kilpavarustelun kierteestä kasvaa	8
EU aseisti Libyaa	9
Suomen asevienti	9
Kaksoiskäyttöteknologia	10
Siviiliaseet ja -patruunat	10
Aseviennin läpinäkyvyys	10
Sotatarvikekauppa	11
Kaksoiskäyttöteknologian kauppa	11
Siviiliaseiden ja patruunoiden kauppa	11
Korruptio	12
Suomalainen säähavaintoteknologia sodassa	14
Harmaa lista	16
Insinööristä tuli sukupuolistuneen asekaupan tutkija	29
Pienaseista puhuttaessa unohdetaan ihmiset	29
Naiset eivät vain uhreja	29
Pienaseita saa helposti	30
Miesnäkökulma hukassa	30
Lähteet ja kirjoittajat	31

Suomen asevienti 2009 – Kaksoiskäyttöteknologia: aseita, jotka eivät näytä aseilta
Pamela Baarman ja Jarmo Pykälä (toim.)
©SaferGlobe Finland 2011. Harmaan listan karttapohja ©Into Kustannus.

Painettua raporttia voi tilata toimistostamme (toimisto@saferglobe.fi) ja elektronista muotoa voi tu-
lostaa verkkosivuiltamme. Siteerattaessa on lähteeksi mainittava Rauhan ja turvallisuuden tutki-
musverkosto tai SaferGlobe Finland.

Raportti on tuotettu pääasiassa vapaaehtoisvoimin ja sen tekemistä ovat tukeneet mainoksilla Kir-
kon Ulkomaanavun nuorisoverkosto Changemaker ja Suomen Sadankomitea. Voit tukea toimin-
taamme liittymällä kannatusjäseneksi tai lahjoittamalla. Lisätietoja löydät verkko-osoitteesta www.
saferglobe.fi.

Etukansi: Antti Pekkala
Ulkoasu ja taitto: Mikko Branders
Kirjapaino: MarkPrint, Lahti 2011

ISBN 978-952-67549-2-5 (nid.)
ISBN 978-952-67549-3-2 (PDF)

NYKYISTEN ARABIHALLITUSTEN TUKEMINEN ASEILLA ON KYSEENALAISTA

”Jos asevienti pitäisi kieltää, niin sitten pitäisi kieltää myös Fiskarsin veitsien vienti, koska niilläkin voidaan tappaa ihmisiä”. Tämä on usein esitetty yleinen argumentti ja on helppoa, mutta on kyseenalaista laskea leikkiä vakavalla asialla. Aseviennissä ei ole kysymys keittiöveitsien tai saksien viennistä. Onneksi Suomen poliittisessa johdossa tämä asia otetaan nykyään paljon vakavammin kuin otettiin 20–30 vuotta sitten. Tähän on vaikuttanut paljon ensiksi Yhdistyneiden kansakuntien ja sitten Euroopan unionin asevientiä rajoittava ja viennin tiettyihin maihin kieltävä politiikka.

Aseviennin kieltämisessä on keikeistä se, että sel-
lasiin ei-demokraattisiin maihin, joissa aseita voidaan käyttää ihmisoikeusrikkomuksien tai kyseenalaisten so-
tilaallisten operaatioiden yhteydessä, ei niitä pidä sallia vietävän. Tämän takia kaikki EU:n ulkopuolelle vie-
tävien sota-aseiden vientilupahakemukset käsitellään Suomen ulkoasiainministeriössä, aivan kuten muissa-
kin EU-maissa, sen selvittämiseksi, onko aseviennin kohteena sellaisia maita, joihin asevienti on Suomen ulkopoliittikan mukaista ja onko Suomen siis hyvä tu-
kea kyseisiä valtioita ja niiden politiikkaa asekaupalla. Selvitysten perusteella on ollut koko ajan kyseenalaista tukea nykyisiä arabihallituksia asekaupan avulla. Myös Israelin olisi pitänyt kuulua koko ajan näihin maihin. Periaatteet Suomen aseviennin valvomiseksi ja rajoitta-
miseksi ovat siis kunnossa, mutta periaatteiden noudat-
tamisessa on valitettavasti vieläkin oltu jonkin verran epätäsmällisiä.

Koko asevientikysymys on skitsofreeninen, kos-
ka aseita haluavat ostaa juuri ne maat, joilla ne tule-
vat käyttöön – ja ehkä juuri kyseenalaiseen käyttöön. Suomi ei ole maailman mittakaavassa mikään suuri aseiden tuottaja ja viejämaa.¹ Se on yksi Suomen ase-
vientipoliittikan ongelmista. Maamme asetuotanto ei kykene aseistamaan laajassa mitassa edes Suomea pu-
humattakaan muista kaltaisistaan eurooppalaisista de-
mokratioista. Tästä syystä meiltä halutaan viedä aseita

juuri niihin maihin, joissa ei ole omaa riittävän ky-
vykästä asetuotantoa – eikä useinkaan riittävän hyvin toimivaa demokratiaa. Perimmiltään aseviennissä on kysymys juuri kaupankäynnistä. Valitettavasti epäilyt-
täviin maihin vietäessä se on myös kuolemankauppaa. Aseviennin sallimisessa on Suomessakin alun perin ol-
lut kysymys siitä, että viennin avulla tuetaan maamme omaa varustautumisteollisuutta. Läheskään aina kyse ei ole Suomen puolustuksen tukemisesta vaan puhtaasti eri yritysten bisneksestä.

Suomen asevientiin kuuluvat harmittomilta kuu-
lostavat turvallisuus- ja puolustustarvikkeet kuten luot-
tiliivit, teleskooppimastot tai kaasunaamarit, mutta niidenkin vieminen on osa kohdevaltioiden väkivalta-
koneistojen tukemista. Vakavampaa on tietenkin ”oi-
kea asevienti”, mutta tältä osalta yleinen käsitys saattaa olla vanhentunutta ja siten emme ehkä enää tunnista kaikkea merkittävää asekauppaa. Suomen sotakäyttöön tarkoitettujen tuotteiden kärjessä ovat korkea tekno-
logia, ohjelmistot ja viestintäteknologia. Suomalaiset yritykset ovat kyenneet jo vuosikymmeniä sitten tuot-
tamaan sellaista viestintäteknologiaa, jota voidaan käyt-
tää nykyaikaisten integroitujen tulenjohtosysteemien rakentamisessa. Esimerkiksi Irak rakensi eräiden tietojen mukaan entisinä vahvoina aikoinaan tykistön tu-
lenjohtosysteeminsä suomalaisen teknologian avulla ja Yhdysvallat hyökkäsi Irakiin suomalaisen tykistön tu-
lenjohdon ja ampumatarkkuuden parantamiseen tar-
koitetun säähavaintoteknologian avulla.

Tällainen huipputeknologia ei näytä aseilta sel-
laisina kuin me olemme ne tottuneet ymmärtämään. Aseistuksen osaksi todennäköisesti päätyvän huippu-
teknologian vieminen kyseenalaisein maihin on perus-
teltua kieltää samalla tavoin kuin perinteisten aseiden vienti. Suomen lain mukaan asekauppa ei ole mitä ta-
hansa kauppaa vaan luvanvaraista erityiskauppaa. Sen piiriin kuuluvat ja pitää kuulua kaikkien niiden tuotteiden, joita voidaan käyttää sotilastarkoituksiin.

Jouko Huru

Yhteiskuntatieteiden lisensiaatti,
vapaa toimittaja

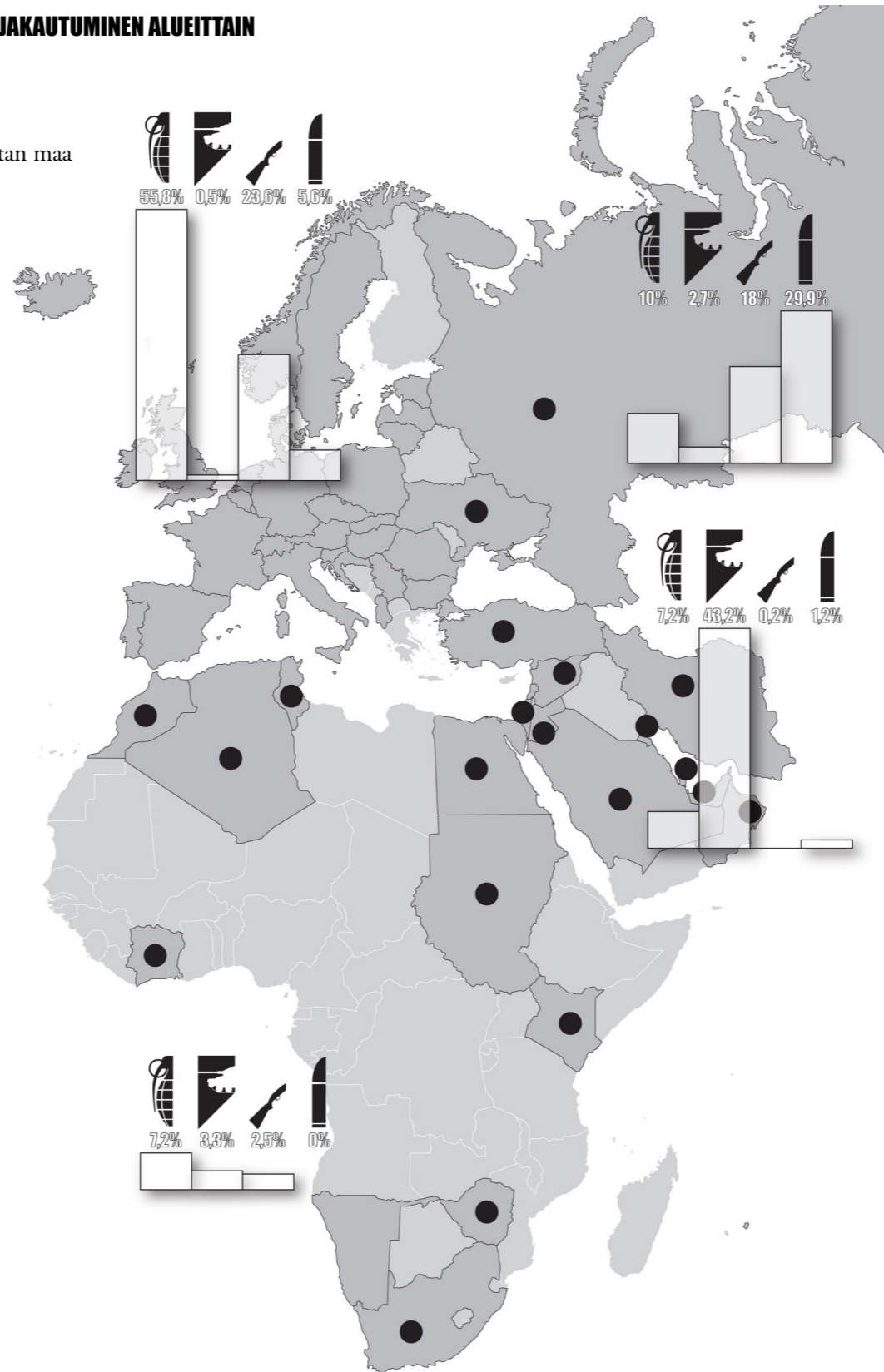
SELITYKSET

- Sotatarvikkeet
(viety, euroa)
- Siviiliseet
(vientilupia, asetta tai osaa kpl)
- Kaksoiskäyttökäytännöllisyys
(vientilupia, lupia kpl)
- Siviilipatruunat
(vientilupia, patruunaa kpl)

Lisätietoja luokitteluista löytyy raportin lopusta.

PROSENTUAALINEN JAKAUTUMINEN ALUEITTAIN

- Vientimaa
- Harmaan listan maa

EUROOPAN UNIONI (EU)

Alankomaat	566 478	-	1	452 000
Belgia	519 895	-	241	22 400
Bulgaria	-	-	175	19 600
Espanja	750 183	-	201	93 100
Irlanti	-	-	45	364 080
Italia	864 435	-	619	-
Itävalta	29 889	-	202	32 400
Latvia	367 220	-	97	162 600
Liettua	7 337 622	-	345	111 500
Luxemburg	3 554	-	-	38 100
Malta	3 431	-	16	-
Portugali	3 973	-	35	35 200
Puola	13 031 396	-	467	594 220
Ranska	6 115 245	-	1 050	309 700
Romania	-	-	-	30 000
Ruotsi	2 921 303	-	1 505	317 380
Saksa	1 972 104	1	2 701	1 342 460
Slovakia	-	-	3	40 000
Slovenia	10 576 473	-	56	-
Tanska	170 284	-	667	351 600
Tseki	34 791	-	73	252 500
Unkari	86 841	-	81	192 000
Yhdistynyt Kuningas- kunta	1 842 897	-	2 234	396 600
Viro	1 068 341	-	383	949 980
YHTEENSÄ	48 266 353	1	11 197	6 107 420

MUU EUROOPPA (EUROPA)

Albania	9200	-	-	-
Islanti	1 777	-	720	2 100 000
Kroatia	8 399 491	1	33	19 000
Norja	50 064	-	6 621	18 500 000
Serbia	133 607	-	-	-
Sveitsi	29 646	-	1 150	12 100 000
Ukraina	5 025	-	-	-
Venäjä	-	4	-	-
YHTEENSÄ	8 628 810	5	8 524	32 719 000

LÄHI-ITÄ (MIDDLE EAST)

Arabiemiirikunnat	582 569	8	-	239 600
Bahrain	65 105	-	-	380 000
Iran	-	22	-	-
Israel	48 621	-	-	-
Jordania	59 534	2	-	22 000
Kuwait	504 068	3	-	280 000
Libanon	15 810	-	-	-
Oman	9 229	1	-	50 000
Qatar	-	1	-	-
Saudi-Arabia	4 050 812	12	-	300 000
Syyria	-	10	-	-
Turkki	852 288	20	82	-
YHTEENSÄ	6 188 036	79	82	1 271 600

AFRIKKA (AFRICA)

Algeria	-	1	-	-
Etelä-Afrikka	5 784 913	-	802	-
Egypti	160 200	-	-	-
Marokko	282 144	-	-	-
Mauritius	-	-	75	-
Namibia	-	-	330	-
Norsunluurannikko	-	1	-	-
Sudan	-	1	-	-
Tunisia	11 210	1	-	-
Zimbabwe	-	2	-	-
YHTEENSÄ	6 238 467	6	1 207	-

**KESKI- JA ETELÄ-AASIA
(CENTRAL AND SOUTH ASIA)**

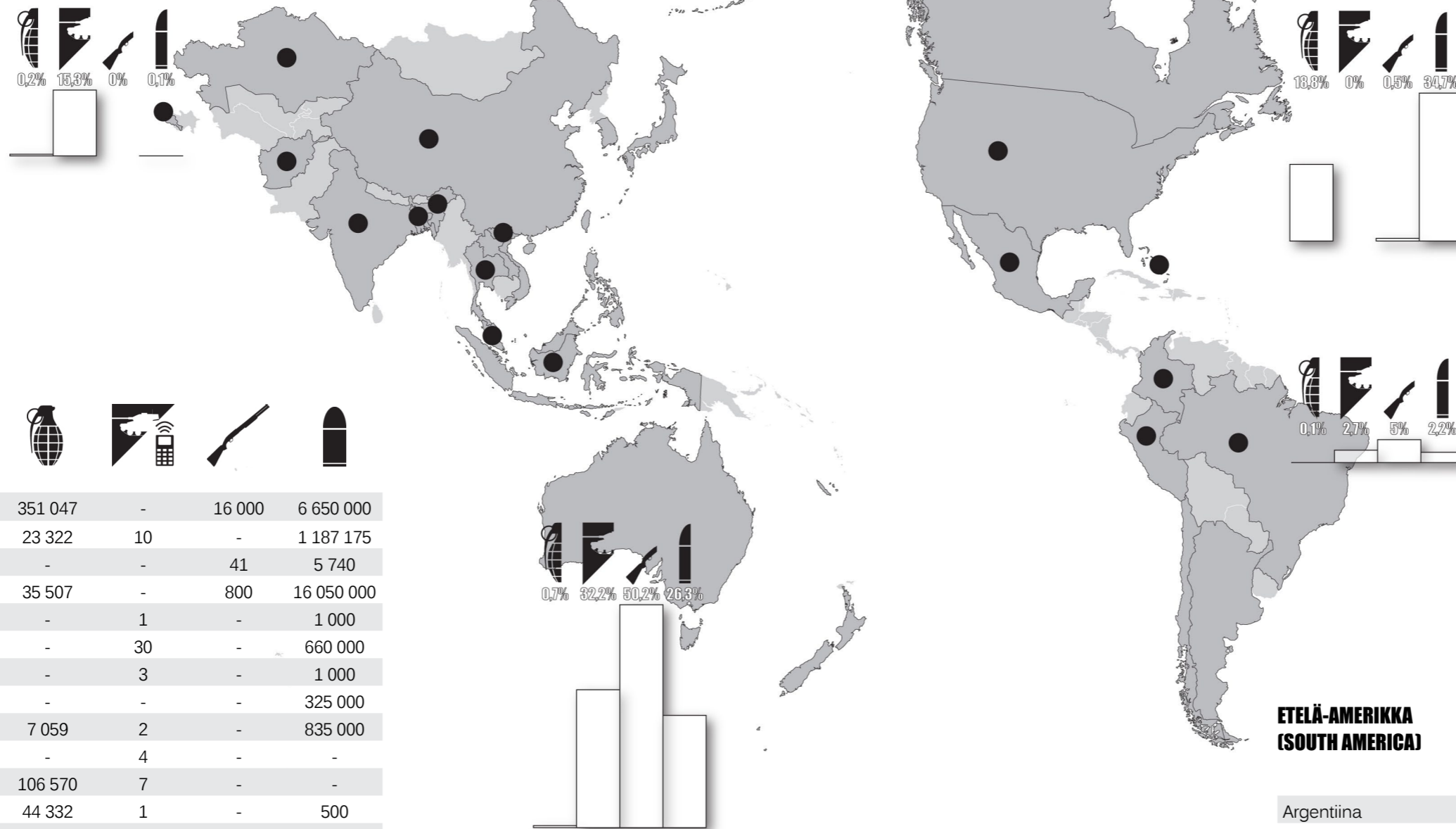

Afganistan	-	1	-	-
Armenia	-	9	1	-
Bangladesh	177 240	1	-	-
Intia	-	11	-	30 000
Kazakstan	29 950	6	-	105 500
YHTEENSÄ	207 190	28	1	135 500

**POHJOIS- JA VÄLI-AMERIKA
(NORTH AND MIDDLE AMERICA)**

Meksiko	41 700	-	214	-
Kanada	181 062	-	-	8 000 000
Yhdysvallat	16 070 395	-	-	30 000 000
YHTEENSÄ	16 293 157	-	214	38 000 000

ITÄ-AASIA (EAST ASIA)

Australia	351 047	-	16 000	6 650 000
Etelä-Korea	23 322	10	-	1 187 175
Filippiinit	-	-	41	5 740
Japani	35 507	-	800	16 050 000
Indonesia	-	1	-	1 000
Kiina	-	30	-	660 000
Hongkong (Kiina)	-	3	-	1 000
Laos	-	-	-	325 000
Malesia	7 059	2	-	835 000
Singapore	-	4	-	-
Taiwan	106 570	7	-	-
Thaimaa	44 332	1	-	500
Uusi-Kaledonia	-	-	400	10 000
Uusi-Seelanti	43 843	-	6 600	3 100 000
Vietnam	31 185	1	-	-
YHTEENSÄ	642 864	59	23 841	28 825 415

**ETELÄ-AMERIKA
(SOUTH AMERICA)**

Argentiina	-	-	2 368	600 000
Brasilia	75 486	4	-	1 667 100
Chile	-	-	-	178 000
Kolumbia	-	1	-	-
YHTEENSÄ	75 486	5	2 368	2 445 100

Asekauppa 2009

”Tällä vuosituhaanella bitit voivat olla yhtä uhkaavia kuin luodit ja pommit.”
Yhdysvaltain apulaispuolustusministeri William J. Lynn²

Tukholman kansainvälisen rauhantutkimusinstituutin SIPRI:n mukaan kansainvälinen asevientien kasvoit edelleen vuonna 2009; sen vuosittainen taso oli keskimäärin 22 prosenttia korkeampi vuosina 2005–2009 verrattuna vuosiin 2000–2004. Yhdysvallat ja Venäjä olivat edelleen ylivoimaisesti suurimmat viejämaat, heidän perässään tulivat Saksa, Ranska ja Iso-Britannia. Nämä viisi maata olivat yhteensä vastuussa 76 prosentista koko ajanjakson aseviennistä.

Maailman aseviennistä suurin osa suuntautui vuosina 2005–2009 Aasiaan ja Oseaniaan sekä seuraavaksi eniten Eurooppaan ja Lähi-itään. Melkein 34 prosenttia aseviennistä Lähi-itään suuntautui yksinomaan Yhdistyneisiin Arabiemiirikuntiin, 20 prosenttia Israeliin ja 13 prosenttia Egyptiin. Muista maantieteellisistä alueista voimakkaassa kasvussa oli Latinalainen Amerikka, minne vietiin 150 prosenttia enemmän aseita vuosina 2005–2009 kuin vuosina 2000–2004. Suurimmat yksittäiset aseiden ostajat olivat Kiina, Intia, Etelä-Korea, Yhdistyneet Arabiemiirikunnat ja Kreikka. Yhteensä 32 prosenttia kaikista aseviennistä meni näihin maihin. Kiina on pitkään ollut suurin aseiden ostaja, mutta se on hiljattain alkanut tuottaa enemmän omia aseita tavoittellessaan suurempaa omavaraisuutta.

HUOLI KILPAVARUSTELUN KIIRTEESTÄ KASVAA

SIPRI:n analyysien mukaan viime aikojen asehankinnat eräissä Latinalaisen Amerikan valtioissa, Lähi-idässä, Pohjois-Afrikassa ja Kaakkois-Aasiassa viittaavat siihen, että malli toisiinsa reagoivasta asevarustelusta on syntymässä. Se saattaa puolestaan kehittyä alueelliseksi kilpavarusteluksi ja kasvattaa alueellista jännitystä ja lisätä konfliktiriskiä. Esimerkiksi Israel, Singapore ja Algeria eivät olleet aseiden kymmenen suurimman os-

tajien joukossa ajanjaksolla 2000–2004, mutta 2005–2009 nämä maat olivat sijalla kuusi, seitsemän ja yhdeksän. Erityistä huolta on ilmaistu siitä, että alueelliset kilpailijat Algeria ja Marokko olisivat harjoittamassa kilpavarustelua. SIPRI:n tietojen mukaan suurin osa aseviennistä Pohjois-Afrikkaan vuosina 2005–2009 meni Algeriaan, vaikka Marokko onkin viime vuosina tehnyt varteen otettavia tilauksia taistelukoneista, ohjuksista ja sotalaivoista. On epätodennäköistä että nämä hankinnat sinänsä johtaisivat konfliktiin, mutta ne eivät myöskään auta parantamaan maiden välisiä suhteita.

Aseiden ja pienaseiden virtaaminen Afrikan konfliktialueille ovat osaltaan herättäneet kansainvälistä huolenaihetta. Seitsemän kahdestatoista vuonna 2009 voimassa olleesta YK:n asevientikiellosta olivat afrikkalaisia kohteita. Joulukuussa 2009 asetettiin uusi asevientikielto Eritreaan, mikä oli ensimmäinen uusi asevientikielto sitten vuoden 2006. Asevientikieltojen täytäntöönpanossa on nähty ongelmia. Esimerkiksi vuonna 2009 raportoitiin, että YK:n asevientikieltojen Norsunluurannikolla, Kongon demokraattisessa tasavallassa, Somaliassa ja Sudanissa (Darfur) oli rikottu.

Monivuotinen työ kansainvälisen asekauppasopimuksen (ATT) laatimiseksi jatkoi edistymistään, kun YK:n yleiskokous hyväksyi päätöslauselman sopimuksen aineellisesta valmisteluprosessista joulukuussa 2009. Toteutuessaan asekauppasopimus loisi oikeudellisesti sitovat kansainväliset säännöt aseviennille, jotka perustuisivat valtioiden jo olemassa oleviin kansainvälisoikeudellisiin velvollisuuksiin, erityisesti koskien humanitääristä oikeutta ja ihmisoikeuksia. Tavoitteena on järjestää asekauppasopimuksen hyväksymistä koskeva YK:n konferenssi vuonna 2012.

EU ASEISTI LIBYAA

Vuonna 2009 EU-maiden asevientilupien arvo oli 40,3 miljardia, mikä on 20,1 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna (2008: 33,3 miljardia). EU-maiden asevientien Lähi-itään kaksinkertaistui edellisestä vuodesta 9,6 miljardiin euroon vuonna 2009. Samoin asevientien Pohjois-Afrikkaan kaksinkertaistui kahteen miljardiin euroon. EU-maista vietiin aseita vuonna 2009 esimerkiksi Libyaan yhteensä 343 miljoonan euron arvosta.

Toukokuussa 2009 EU:ssa hyväksyttiin uusi direktiivi (2009/43/EY) unionin sisäisistä puolustustarvikesiirroista. Sen tavoitteena on tuoda puolustustarvikkeet osaksi EU:n sisämarkkinakauppaa yhdenmukaistamalla ja yksinkertaistamalla niiden viemistä jäsenvaltiosta toiseen. Tällä pyritään lisäämään EU:n aseellisuuden yhteistyötä ja kilpailukykyä suhteessa muihin merkittäviin aseiden tuottajiin kuten Yhdysvaltoihin.

SUOMEN ASEVIENTI

Viimeisen viiden vuoden (2005–2009) aikana Suomi vei sotatarvikkeita 411,97 miljoonan euron arvosta. Se on kaksi kertaa enemmän kuin edellisen viiden vuoden aikana (2000–2004). Lyhyellä aikavälillä sotatarvikevientien seurasi kansainvälistä kehitystä johtuen pääasiassa globaalien finanssikriisin aiheuttamasta budjettivajeesta laskien kahdeksan prosenttia edellisestä vuodesta. Kokonaan uusia³ sotatarvikkeiden vientimaita olivat Libanon, Vietnam ja Meksiko.

- EU ja Eurooppa: EU on ollut Suomen tärkein sotatarvikkeiden vientialue noin 75–90 prosentin osuudellaan kokonaisviennistä. EU:n merkitys aseviennissä on kuitenkin laskenut koko ajan ja se oli vuonna 2009 enää 55 prosenttia. EU:n ulkopuolisen Euroopan osuus oli edellisenä vuonna suuri johtuen Norjaan ja Kroatiaan tehdyistä kaupoista, mutta laski nyt takaisin keskiarvoon⁴ eli yhdeksään prosenttiin.
- Afrikka: kasvoi keskimääräisestä kolmesta prosentista yli seitsemään (7,2) prosenttiin Etelä-Afrikan panssariajoneuvokauppojen ja Egyptin tykkikauppojen takia.
- Lähi-itä: kasvoi keskimääräisestä viidestä prosentista seitsemään (7,2) prosenttiin Yhdistyneiden Arabiemiirien ja Saudi-Arabian asekauppojen myötä.
- Aasia: Etelä-, Keski- ja Itä-Aasian osuudet nousivat vain vajaaseen prosenttiin, koska samanaikaisesti vienti moniin maihin laski.
- Amerikka: Pohjois- ja Väli-Amerikan osuus on ollut voimakkaassa kasvussa vuodesta 2007 lähtien nousten keskiarvosta (6,8 %) ensin kymmeneen, sitten 14:sta ja nyt jo 18,8 prosenttiin. Kasvua selittävät yksinomaan kaupat Yhdysvaltoihin. Etelä-Amerikan osuus on pysytellyt hyvin pienenä.

Kaksoiskäyttötكنولوجيا

Perinteisesti kaksikäyttötuetuella (dual-use good) on tarkoitettu tuotetta, jota voidaan normaalin siviili- luonteisen käyttönsä ohella käyttää joukkotuhousoaseiden tai niihin liittyvien ohjusjärjestelmien kehittelyyn ja valmisteluun⁵. Suomen kaksikäyttötuetuuden vientiä säätelevä laki (562/1996, 2§; uudistettu 11.3.2011) ja viranomaisäännöt tuntevat juuri tämän termin.

Tuotteiden määrittely kaksikäyttötuetueteiksi ei ole yksinkertaista. Lähtökohdan antavat kansainväliset vientivalvontasopimukset. EU:n käyttämä luettelo on niistä tehty kombinaatio. Se ei ole juridisesti sitova vaan sillä on ainoastaan poliittista sitovuutta. EU-maat ovat kuitenkin poikenneet siitä esimerkiksi Kiinaan julistetun asevientikiellon kohdalla. Kaksikäyttötuetuuden määrittely on sidoksissa valtion turvallisuuspolitiikkaan ja muihin intresseihin. Luettelo vientivalvonnan piiriin kuuluvan sensitiivisen teknologian luokituksesta löytyy julkaisun lopusta.

Vientiä säätelevän lain mukaan tuotteet, jotka eivät kuulu lain liitteeseen olevaan luetteloon voidaan kuitenkin asettaa vientiluvan alaiseksi. Laki asettaakin viejälle velvollisuuden selvittää onko tai pitäisikö tuotteen olla vientivalvonnan alainen. Tämä osoittaa, että kyse ei ole pelkästä joukkotuhousoasetuotantoon käytettävistä tuotteista vaan laajemmin kaikenlaisesta teknologiasta, jolla voi olla sotilaallista merkitystä. Tästä syystä käytämme termiä kaksoiskäyttötuetuete, jolla tarkoitamme siviiliteknologiaa, jota voidaan käyttää myös sotilaallisiin tarkoituksiin. Hyvin monia tuotteita on mahdollista käyttää sotilaallisiin tarkoituksiin, kuten esimerkiksi Toyotan avolavapakettiautoja, mutta se ei vielä riitä tekemään niistä kaksoiskäyttötuetueteita.

KAKSOISKÄYTTÖTEKNOLOGIA

Tämä on ensimmäinen vuosi, kun raportoimme kaksoiskäyttötekniikan viennistä. Tarkasteluvuoden aikana myönnettiin 183 vientilupaa. Viennin arvosta ei ole tietoa (ks. luku aseviennin läpinäkyvyys). Alueittainen tarkastelu osoittaa, että suomalaiselle materiaalin käsittely- ja tietoliikenneteknologialle on kysyntää Lähi-idässä ja Aasiassa. Niiden oma korkean teknologian kehitys ei vielä ole riittävän korkealla tasolla minkä takia ne ovat toistaiseksi riippuvaisia läntisestä teknologiasta.

- Lähi-itä: on Suomen toiseksi suurin (43,2 %) vientialue tarkasteltuna kaksoiskäyttötekniikan myönnettyjen vientilupien perusteella. Eniten vientilupia myönnettiin Iraniin (22 kpl), Turkkiin (20), Saudi-Arabiaan (12) ja Syyriaan (10). Myönnettyt vientiluvat kuuluivat enimmäkseen luokkaan viisi eli tietoliikenne ja tiedon suojausteknologiaa.
- Aasia: on suurin (47,5 %) vientialueemme. Merkittävämpiä maita olivat Kiina (30 lupaa), Intia (11), Etelä-Korea (10) ja Armenia (9). Myönnettyt vientiluvat kuuluivat pääasiassa luokkaan kaksi eli materiaalin käsittelytekniikkaa.

Aseviennin läpinäkyvyys

Suomalaista aseiden ja sotatarvikkeiden viennin raportointijärjestelmää voidaan pitää avoimena ja hyvänä vaikka parannettavaa edelleen on. Kaksikäyttötuotteiden ja siviiliaseiden sekä patruunoiden vientitietojen raportointijärjestelmä on erittäin puutteellinen.

Saferworld selvitti EU-maiden puolustustarvikeviennin raportointikäytäntöjä listaamalla 127 vähimmäisvaatimusta riittävälle raportoinnille. Sen laatimasta tietokannasta on helppo verrata EU-maiden raportointikäytäntöjä. Tällä hetkellä ainoastaan 17 EU-maata Suomen lisäksi julkaisee raportteja maiden sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennistä, vaikka kaikilla EU-mailla olisi oikeudellinen velvoite EU:n yhteisen kannan (2008/944/YUTP) mukaan raportin julkaisemiseen.

SIVIILIASSEET JA PATRUUNAT

Siviilikäyttöön⁶ tarkoitetuille aseille myönnettyjen vientilupien määrä laski edellisen vuoden lähes 100 000 aseesta 107 prosenttia 47 455 aseeseen. Siviiliaseiden ja patruunoiden kohdalla puhutaan myönnettyistä vientiluvista, mutta todellista vietyjen aseiden määrää ei tiedetä⁷. Viimeisen viiden vuoden aikana (2005–2009) Suomi myönsi vientiluvan 589 709 aseelle mikä on 14,5 prosenttia enemmän kuin edellisen viiden vuoden aikana (2000–2004).

Siviilikäyttöön tarkoitetuille patruunoille myönnettyjen vientilupien määrä laski edellisestä vuodesta viisi (5,3) prosenttia 109,55 miljoonaan patruunaan. Viisivuotisjaksolla (2005–2009) Suomi myönsi vientiluvan 579,25 miljoonalle patruunalle mikä oli neljä prosenttia enemmän kuin edellisellä jaksolla (2000–2004). Suurimpia vientimaita olivat Yhdysvallat (30 miljoonaa patruunaa), Norja (18,5), Japani (16), Sveitsi (12,5) ja Kanada (8).

Saferworldin tietokannasta käy ilmi, että jäsenvaltiot, jotka ylipäänsä julkaisevat raportin, raportoivat yleensä hyvin sekä vientilupien menettelytavoista että annettujen vientilupien määristä, mutta huomattavasti toteutuneesta viennistä. Eräistä muista näkökohdista raportointi on useimmissa jäsenmaissa valitettavasti vaikeaselkoinen. Harvat jäsenmaat raportoivat esimerkiksi kauttakuluvista, yritysten sisäisistä siirroista tai tuotannon siirtämisestä lisensseillä. Yleisvaikutelmaksi jäi, että jäsenmaiden raportointi ei ole aseviennin ja sen sääntelyyn vaikuttavien muutoksien perässä.

Jäsenmaiden aseviennin valvontajärjestelmien lisääntyvä monimutkaisuus vaatii myös vastaavia parannuksia jäsenmaiden raporttien laatuun. Suomi ei esimerkiksi raportoisi mitkä vientilupahakemukset ovat

saapuneet raportointiajan sisällä eikä se raportoisi kielistä lupahakemuksista. Monen muun EU-maan tavoin Suomi ei myöskään raportoisi välittämistä (brokering) tai kauttakuluvista. Suomi antaa tietoa YK:n tavanomaisten aseiden rekisteriin (UNRCA), mutta ei vapaaehtoista tietoa pienaseiden viennistä ja tuonnista. Vaikka Suomen raportointikäytäntö on moneen verrattuna kohtalainen, on parannuksia mahdollista tehdä monin tavoin. Esimerkiksi Ruotsissa ja Alankomaissa julkaistaan kuukausittainen raportti myönnettyistä puolustustarvikkeiden vientiluvista ja Iso-Britanniassa on verkkopohjainen tietokanta, josta voi itse tehdä hakuja. Espanjassa raporteihin on sisällytetty tiedot myös siviilikäyttöön tarkoitettua ase- ja patruunaviennistä.

Esimerkki nykyisen raportointijärjestelmän puutteista on kansanedustajien Bjarne Kallis ja Annika Lapintie esittämät hyvin erilaiset arviot Suomen aseviennistä Israeliin Yle FST Spotlight-ohjelmassa (16.2.2011). Toisen mukaan minkäänlaatuista asevientä Israeliin ei ole tapahtunut ja toisen mukaan sitä on ollut kymmenen miljoonan euron edestä. Asevientipoliitikasta puhuminen on vaikeaa, jos edes siitä päätävillä ei ole totuudenmukaista tietoa asekaupastamme. SaferGlobe Finland korostaa tämän takia raportoinnin merkitystä riittävän tiedon tarjoajana.

SOTATARVIKEKAUPPA

Suomessa puolustustarvikkeiden vientilupakäytäntö on avointa, mutta raportoinnissa on puutteita. Hyvänä käytäntönä voidaan pitää, että puolustusministeriö julkaisee verkkosivuillaan puolustustarvikeviennin vuosiraportin. Tosin vuoden 2009 raportti julkaistiin verkkosivuilla vasta vuosien 2010–2011 vaihteessa sen jälkeen, kun SaferGlobe Finland oli raporttia erikseen pyytänyt. Tässäkään vaiheessa se ei ilmestynyt suomenkielisille verkkosivuille vaan ainoastaan englanninkielisille sivuille. Tuorein ruotsinkielinen ja hyvin vajavainen raportti, joka kielilaki edellyttää, on julkaistu viimeksi vuonna 2000 suomen markoissa. Vientiraportit olisi mahdollista julkaista aina vientivuotta seuraavan vuoden toukokuussa, jolloin Suomi toimittaa oman vuosiraporttinsa EU:lle.

Yksityiskohtaisempia tietoja kustakin viennistä, kuten esimerkiksi tuoteluokkien takana olevista tuotteista ja ostajista on mahdollista saada itse vientilupapäätöksistä, jotka ovat julkisia asiakirjoja. Esimerkiksi SaferGlobe Finland on saanut pyynnöstä kunkin vuoden vientilupapäätökset ja kiitettävästi lisätietoja lain

sallimissa rajoissa puolustusministeriön henkilökunnalta. Suomessa viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen välillä on usein pienelle maalle ominaisesti avoimet suhteet mitä muissa Euroopan maissa hämmästellään. Vientilupien julkisuus ja lisätietojen saaminen ei kuitenkaan korvaa päättäjien ja laajan yleisön pääasiallisena tietolähteenä toimivan vuosiraportin puutteita. Meneillään oleva EU:n puolustustarvikeviennin harmonisointi ei saa tarkoittaa heikennyksiä suomalaisen järjestelmään. Uudessa järjestelmässä yritys voi saada esimerkiksi koontiluvan, jolla se voi viedä tiettyjä tuotteita useisiin maihin, mikä asettaa haasteita raportoinnille.

KAKSOISKÄYTTÖTEKNOLOGIAN KAUPPA

Ulkoasiainministeriö ei julkaise kaksoiskäyttötekniikan vientiraporttia, koska sille ei ole määrätty laissa siihen velvoitetta. Se kuitenkin antaa julkisuuslain perusteella tietoja viennistä. SaferGlobe Finlandin saamat tiedot eivät kuitenkaan anna kattavaa kuvaa kaksoiskäyttötekniikan viennistä. Esimerkiksi määrätietoja, kuten kappalemääriä tai euromääräisiä arvoja ei raportista selviä kuin ei myöskään toteutunutta vientiä. Koontilupien käyttämisen johdosta määrämaita ei ilmoiteta lainkaan vaan yhteenvedossa kerrotaan ainoastaan määrämaita olevan useita. Ulkomministeriön vientivalvontayksikön mukaan vuoden 2011 maaliskuussa käyttöön otettu uusi tietojärjestelmä mahdollistaneen jatkossa määrämaita ilmoittamisen. Sen huomauttaa, että jatkossakaan tietoja ei voida antaa julkisuuslain ja liikesalaisuuksien vastaisesti. Tämä tarkoittaa esimerkiksi euromääriä ja tulkintamme mukaan myös tuotteiden vastaanottajia. Tämä on mielenkiintoinen tulkinta verrattuna puolustustarvikevienttiin, jossa nämä tiedot on ollut mahdollista ilmoittaa.

SIVIILIASSEIDEN JA PATRUUNOIDEN KAUPPA

Siviiliase- ja patruunaviennin osalta raportointi ja valvonta ovat erittäin heikkoja. Poliisihallitus ei julkaise lainkaan tilastoja vientiluvista ja toteutuneesta viennistä. SaferGlobe Finlandin raportoimat lupatiedot on saatu tietopyynnön perusteella poliisihallituksesta. Poliisihallituksen käyttämät tilastojen luokitteluperusteet eivät anna kattavaa kuvaa aseviennistä, koska se perustuu kaliibereihin eikä siitä käy ilmi aseiden toimintaa (automaatti, puoliautomaatti, kaasusumutin) tai vastaanottajia (viranomaiset, asekauppiat).

Erityisen ongelmallisena pidämme sitä, että poliisihallitus ei seuraa⁸ ja raportoi toteutunutta vientiä. Yritykset velvoitetaan vientiluvan mukaan ilmoittamaan neljäs- ti vuodessa toteutuneesta ase- ja patruunaviennistä poliisihallitukselle: ”Luvansaajan on neljännesvuosittain ilmoitettava toteutuneet viennit Poliisihallitukselle. Ilmoitus tehdään vientitavaran tulla ilmoituksen jäljennöksellä tai muulla luotettavalla tavalla. Ilmoituksen pitää sisältää tieto määrämaasta, viedyn tavaran lajista ja määrästä sekä vastaanottajasta.”

Poliisihallituksen asehallinto-osastolta kerrottiin, että elinkeinonharjoittajat toimittavat ilmoituksia vaihtelevasti. Esimerkiksi vuonna 2009 poliisihallitus myönsi vientiluvan 47 455 aseelle ja niiden osalle, mutta sille ilmoitettiin vain 134 ase, kolmen ase osan ja 1079 pippuri- ja kaasusumuttimen viennistä. Viedyistä patruunoista ei saapunut yhtäkään ilmoitusta. SaferGlobe Finland näkee tarpeelliseksi säätää ampuma-aselakiin ilmoitusvelvollisuuden toteutuneesta kaupallisesta ilmoitusvelvollisuudesta.

KORRUPTIO

Korruption vaikutus asekauppoihin on vakava, lahjonta ja voitelurahan käyttäminen yleistä⁹. Transparency Internationalin mukaan ase- ja puolustusala on yksi maailman korruptoituneimmista liiketoiminnoista, missä kaupat tehdään yleisesti verhon takana vedoten kansalliseen turvallisuuteen. SIPRI:n tekemässä tutkimuksessa, missä tutkittiin suurimpia esteitä läpinäkyvyyden lisäämiselle asekaupoissa, ilmenee salaisuuden ajavan enemmänkin aseyritysten etuja kuin valtioiden turvallisuutta. Seuraavassa on listattu suomalaisten ase- teollisuusyritysten ja niiden yhteistyökumppanien me- neillään olevia korruptiotutkintoja.

Stena Metall Recycling Oy – Puolustusvoimat

Puolustusvoimat romutti noin 350 panssarivaunua (T-72) ja panssariajoneuvoa (BMP-1, BTR-60) vuosina 2007–2009. Kaupan arvo oli noin seitsemän miljoonaa euroa. Valtionsyyttäjän mukaan Stena vauhditti kauppoja tarjoamalla 2 500 euron lahjuksia puolustusvoimien myyntipäälliköille. Kaikkiaan syytettyinä on viisi henkilöä. Juttua käsitellään oikeudessa keuhkokuumeella 2011.¹⁰

Lahjustutkinta ei ole ainoa mielenkiintoinen kaup- paan liittyvä asia. Romutetut panssarivaunut ovat samoja, joita Suomi osti 1990-luvulla ”lähes romu- metallin hinnalla” Itä-Saksasta. Romuttamisen ympä-

rille nousi kohu vuonna 2009, kun Stenan epäiltiin polttoleikkaneen T-72 panssarivaunuja jyväsyläläi- sellä teollisuusalueella jolloin ilmaan olisi päässyt ympäristölle vaarallisia aineita (lyijymaaleja, asbestia, radioaktiivisia aineita). Alle kahden kilometrin säteel- lä oli useita kouluja ja päiväkotia. Stena kiisti väitteet ja totesi poistaneensa mahdolliset vaaralliset aineet ennen polttoleikkausta (KSML 3.12.2008). A-Studio (2.12.2008) esitti väitteensä tueksi saksalaisen sotaka- luston romuttamiseen erikoistuneen yrityksen lausun- non, jonka mukaan kaikissa vaunuissa oli näitä aineita eikä niitä ole mahdollista poistaa täydellisesti etukä- teen. Saksalainen yritys oli hävinnyt romutuksesta käy- dyn tarjouskilpailun. Keski-Suomen ympäristökeskus ja työsuojeluviranomaiset alkoivat tutkia tapahtunut- ta, mutta varsinainen romuttaminen oli tässä vaiheessa saatettu jo lähes loppuun.

Patria – Egyptin valtio

Entisen Patria Vammus Oy:n epäiltiin antaneen jo- pa 1,3 miljoonan euron lahjuksia egyptiläisille virka- miehille vuosina 1999–2006 saadakseen lisensoitua suomalaisen kenttätykin valmistuksen Egyptiin. Syytet- tynä oli neljä suomalaista ja yksi egyptiläinen. Pirkan- maan käräjäoikeus antoi tuomionsa kesäkuussa 2011 ja hylkäsi yhteisöakkovaatimuksen, koska syytteessä ei ollut egyptiläinen virkamies vaan konsultti. Patrian nel- jä entistä tai nykyistä työntekijää tuomittiin ehdollisiin vankeusrangaistuksiin kirjanpitorikoksesta, törkeästä kirjanpitorikoksesta tai avunannosta niihin.

Patria – Slovenian valtio

Ylen MOT-ohjelman toimittaja Magnus Berglund raportoi elokuussa 2008 saaneensa haltuunsa doku- mentteja, jotka osoittavat Patrian lahjoneen Slovenian puolustusministeriön virkamiehiä ja pääministeri Janez Jansan saadakseen 278 miljoonan arvoisen panssariajo- neuvokaupan. Lahjusten kerrottiin olleen 7,5 prosenttia kauppasummasta eli 21 miljoonaa euroa. Pääministeri Jansa ja Patrian toimitusjohtaja Jorma Wiitakorpi jou- tuivat skandaalin takia eroamaan.

Syksyllä 2010 Suomessa tehdyssä esitutkinnassa syytettiin kuutta henkilöä yritysvakoilusta ja yhdeksää henkilöä törkeästä lahjuksen antamisesta. Heinäkuus- sa 2010 Slovenia ilmoitti puolustusbudjetin leikka-usten takia haluavansa ostaa 135 panssariajoneuvon sijaan vain 70 vaunua. Maaliskuussa 2011 YLE uutisoi Slovenian pyytäneen oikeudelta kauppajää- dyttämistä.

Patria – Kroatian valtio

Helmikuussa 2010 kroatialainen sanomalehti Jutarnji list kirjoitti haltuunsa saamastaan sähköpostista, jonka mukaan Patria maksoi Kroatiaan 15 miljoonan euron provision, josta ainakin 4, 5 miljoonaa oli lahjuksia. Kroatia tilasi lokakuussa 2007 Patrialta 112 miljoonalla eurolla 84 panssariajoneuvoa. Suomen Keskusrikospo- liisi tutkii asiaa.

Suomalaisten ulkomaiset kumppanit

BAE SYSTEMS – SAUDI-ARABIAN JA TANSANIAN VALTIOT

Isobritannialainen BAE Systems joutui 2000-luvun puolivälissä korruption tutkimuksen kohteeksi Saudi-Ara- bian asekaupoistaan. Tutkinta keskeytettiin poliittisten syiden takia vuonna 2006. Yhtiö myönsi pettäneensä Yhdysvaltoja myydessään sen aseteknologiaa ja maksoi maan oikeusministeriölle 246 miljoonan punnan sakot. Lisäksi se maksoi 30 miljoonan punnan sakot Tansani- an tutkakauppoihin liittyneestä korruptiosta. Korvau- summa päätettiin maksaa hyväntekeväisyysjärjestöjen kautta Tansanian kansalaisille. BAE on ilmoittanut käy-

vänsä läpi yrityskulttuurin muutosta, jonka tavoitteena ei ole puhdistaa mainetta ja tulla kansalaisten rakasta- maksi vaan luotettavaksi asekauppiaksi.¹¹

BAE Systemsin ruotsalainen tytäryritys omistaa Patrian kanssa puoliksi suomalaisen Patria Hägglunds Oy:n, jolla on Amos-kraanaatinjärjestelmän val- mistusoikeudet.

DENEL – INTIAN VALTIO

Denel on ollut syytettynä korruptiosta liittyen pu- naisen fosforin kauppaan Intiaan. Kauppa tapahtui vuonna 1999 Pakistania vastaan käydyin Kargilin so- dan aikana. Myös Denelin panssarintorjunta-aseiden kauppaan liittyvää korruptiota tutkitaan. Intia lait- toi korruptioepäilyä takia yrityksen mustalle listalle vuonna 2005 ja kesällä 2010 Etelä-Afrikan hallitus suostui auttamaan tutkinnassa saadakseen tapauk- sen suljettua. Denel on kiistänyt väitteet. Tutkinta on edennyt keuhkokuumeella 2011.

Eteläafrikkalainen Denel Land Systems on Patrian paikallinen kumppani maahan vuonna 2007 myytyjen suomalaisten panssariajoneuvojen kaupassa.

Suomen sotateknologian ja aseviennin läpinäkyvyys

RAPORTOINTIKÄYTÄNTÖ		SOT.	KAKS.	SIV.
<i>Raportti...</i>				
1	tehdään	1	-	-
2	on saatavilla julkisesti	1	-	-
<i>Raportti/koontitiedot sisältävät</i>				
3	annetut vientiluvat	1	1	1
4	toteutuneen viennin	1	-	-
5	euromääräisen viennin	1	-	-
6	kappalemääräisen viennin	0,5	-	0,5
7	tiedot tuoteluokista	1	1	-
8	tiedon myyjästä	-	0,5	-
9	tiedon ostajasta	-	-	-
<i>Lisätietoja</i>				
10	Kielteiset päätökset perusteineen	-	1	-
11	Kauttakuluvat	-	-	-
12	Vientiluvat saa nähtäväksi	1	?	-
<i>yhteensä / 12 pistettä</i>		<i>7,5</i>	<i>3,5</i>	<i>1,5</i>

Sot. = Sotatarviketeknologia, puolustusministeriö
Kaks. = Kaksoiskäyttötekniikka, ulkoministeriö
Siv. = Siviiliseet ja patruunat, poliisihallitus

Suomalainen säähavaintoteknologia sodassa

Yhdysvaltain armeijan tykistö tulittaa kapinallisten asemia Afganistanissa ja Irakissa. Miten tykistö osuu maaliinsa? Miten miehittämättömät taistelulentokoneet lentävät turvallisesti ampumaan ohjuksensa kohteeseensa? Ratkaisun tarjoaa suomalainen teknologia.

Sää on ollut aina olennainen osa sodankäyntiä. On eduksi tietää, onko yöllisen erikoisoperaation ajaksi luvattu kirkasta kuutamotaivasta vai synkkää ja sateista. Varsinainen muutos tapahtui noin 20 vuotta sitten elektroniikan alkaessa vakiintua osaksi nykyaikaista sodankäyntiä. Sää vaikuttaa monien asejärjestelmien toimintaan. Moderni teknologia auttaa paitsi varautumaan sään muutoksiin myös aseistusta toimimaan eri olosuhteissa.

”Sää vaikuttaa paljon ammuttaessa tykistöllä”, toteaa Erkki Järvinen suomalaisesta mittalaitteista ja säähavaintoteknologiaa valmistavasta Vaisalasta. Ammuksen lentorataan ja osumatarkkuuteen vaikuttaa tuulen suunta ja nopeus, ilman lämpötila sekä kosteus. Se, joka tietää nämä, osuu kohteeseen paremmin ja nopeammin sekä selviytyy voittajaksi.

Armeijat saavat sääennusteensa yleensä ilmatieteen laitoksilta, mutta mittauspisteet ja saatavilla olevat tiedot eivät aina vastaa armeijan tarpeita. Yhdysvaltain ilmatieteen laitos ei operoi Irakissa tai Afganistanissa. Ennusteet eivät myöskään ole välittömästi hyödynnettävissä aseiden laukaisua varten.

”Enemmän kuin sääennuste”, kirjoittaa Lee Nelson, Vaisalalan puolustustarvikeosaston (Defence Segment) uusien sovellusten johtaja. Ennen Vaisalalan tuloaan Nelson palveli Yhdysvaltain armeijan säähavaintojoukoissa.

Jos aluksi aseellisuus oli aluksi Vaisalalle sattumaa, nyt se on uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Yrityksen mainosvideossa näytetään tykistöä ampumassa, miehittämättömien lentokoneiden laukaisua, taistelukaasuja asutuskeskustaistelussa, pommien ja tavaroiden pудо-

tusta lentokoneesta sekä helikopterien ja hävittäjien laskeutumista lentotukialukselle.

Vaisalalla on tarjota kaikkiin näihin tilanteisiin sopivia laitteita ja palveluita. ”Sinun luotettu liittolaisesi”, joka on ”avainroolissa taktisen ylivoiman saavuttamisessa” lupaa video yrityksen verkkosivuilla. Tuotteille tarjotaan luonnollisesti koko niiden eliniän kestävää huoltopalvelua – kaikkialla maailmassa.

On luultavasti huhtikuu vuonna 2003. Kuvassa esiintyvä aavikkomaastopukuun pukeutunut Yhdysvaltain armeijan kersantti Jim Vinson kiinnittää talon katolla aurinkopaneelia kolmijalan varassa seisovaan laitteeseen.

Laitteisto on vajaat kaksi metriä korkea. Alaosassa on mikroaaltouunin kokoinen laite ja maston päässä tuulen mittaamiseen tarkoitettu hyrrä. Taustalla näkyy kaupunkia, aavikkoa ja palmuja.

Kuva löytyy Yhdysvaltain ilmavoimien Observer Magazinessa kesäkuun 2003 numerosta. Siinä kerrotaan kersantti Vinsonin johtaneen juuri 53 ajoneuvon saattueen taistelujen läpi Abu Guryhabin palatsiin lähellä Saddam Husseinin presidentinpalatsia Bagdadin keskustassa.

Kapteeni Bruce Standbury kirjoittaa kersantin johtavan kymmenhenkistä tiimiä, joka valmistele Yhdysvaltain ilmavoimien sääpalveluiden tiedustelu- ja operaatiotukikohtaa Irakiin. Hänen kasaamansa laite on Vaisalalan taktinen säähavaintoasema, TacMet TQM-53.

”Säätiimi tuottaa informaatiota, joka vaikuttaa pelisuunnitelmiimme”, toteaa majuri Mike Rouse.

”Me emme kerro, minne joukkojen pitäisi mennä, ainoastaan sen, mitä he mahtavat kohdata matkalla”, jatkaa kersantti Dido Moran. ”Olen saanut komentajia perumaan operaatioita antamiemme säätietojen perusteella. Kukaan ei pidä operaatioiden keskeyttämisestä, mutta jos näin tapahtuu, sitä toivoo, että se, minkä sanoin tulevan tapahtumaan, todella tapahtuu.”

Missä menee aseiden raja?

Jarmo Pykälä

FinnWatch ja SaferGlobe Finland julkaisivat toukokuussa 2010 ensimmäisen suomalaisen selvityksen eläkevarojen eettisestä sijoittamisesta. Vaisala listattiin selvityksessä aseellisuuden yritykseksi, mutta yksikään eläkesijoitusyhtiöistä ei sitä sellaisena pitänyt.

Tämä ei ole ihme. Akateemisissa piireissä on väännetty kättä aseellisuuden määritelmästä viimeiset kaksikymmentä vuotta. Tykit ja rynnäkkökiväärit on helppo luokitella aseiksi, mutta elektroniikka ja ohjelmistot ovat vaikeampi tapaus.

”Se, onko luokitellaanko Vaisala aseellisuuden piiriin vai ei, riippuu käytettävästä määritelmästä”, toteaa Tukholman rauhantutkimusinstituutin SIPRI:n aseellisuusohjelman johtaja Susan Jackson. SIPRI:n käyttämän määritelmän mukaan aseellisuutta ovat erityisesti sotilaskäyttöön tarkoitettut varusteet, teknologia ja palvelut.

”Vaisalalan tapauksessa osa sen myynnistä kategorisoitaisiin ase-

kaupaksi, erityisesti tykistön ballistiset säähavaintolaitteet. Toisten tuotteiden kohdalla määrittelyminen on vaikeampaa, koska niillä on kaksoiskäyttöä”.

Kaksikäyttötuotteiden osuus sodankäynnin välineinä on kasvanut voimakkaasti. Samalla puolustus- ja turvallisuusteollisuus eli perinteisemmin aseellisuus on saanut niistä itselleen uuden puolustajan.

Esimerkiksi Vaisalalan LAP-järjestelmä auttaa lentokoneita tekemään turvallisia nousuja ja laskuja muun muassa Wienin kansainvälisellä lentokentällä. Toisen järjestelmän, DSC111, voi jokainen nähdä kiinnitettynä suomalaisten maanteiden varren sähkö- tai valaisinpylväisiin. Tämä valvontakamera muistuttava laite mittaa tien keliolosuhteita ja havaitsee esimerkiksi etukäteen tien pintaan muodostuvan jään, jolloin paikalle voidaan lähettää suola-auto.

Lopulta keskustelu kääntyy yleensä Internetiin. Sen edeltäjä Arpanet syntyi Yhdysvaltain armeijan tuotekehitysprojektissa. Moni muukin tuote on syntynyt sotilaallisen tuotekehityksen tuloksena tai sivu-

tuotteena. Nykyään kehitys kulkee toisin päin. Armeijat vain hieman mukauttavat ja modifioivat siviilituotteissa kehitettyjä tuotteita esimerkiksi maalamalla ne vihreiksi tai tekemällä kestävämmän rakenteen.

Siinä missä eläkeyhtiöille Vaisala ei kelpaa aseellisuudeksi se kyllä kelpaa muille. Se on yksi suomalaisen aseellisuuden yhteenliittymän Puolustus- ja Ilmailuteollisuus ry:n jäsenistä. Se on myös tuttu vieras puolustusministeriön johtamilla vienninedistämiskoilla muun muassa Lähi-idässä. Sitä kutsutaan Suomen puolustus- ja turvallisuusteollisuuden kärkiyritykseksi.

Vaisalalan teknologia takaa lentokoneesi turvallisen laskeutumisen, mutta mahdollistaa samalla yhä tehokkaamman sodankäynnin. Viime kädessä monet yritykset kieltäytyvät vastuusta, koska tuotteiden käyttötarkoituksesta vastaavat loppukäyttäjät. Nokian laitteistot takavat Iranissa kännykkäliikenteen sujuvuuden ja mahdollistavat samalla demokratia-aktivistien valvonnan. Mistä yritykset sen voisivat tietää?

Sotamies Smith, ammatiltaan kalifornialainen meteorologi, kertoo kuinka heidän keräämänsä tieto antaa ampujille mahdollisuuden osua kohteeseen. Hänen tärkein välineensä sodankäynnissä on Vaisalalan radiosondi RS80, joka maksaa sääilmapallon kanssa 150 dollaria.

Jatkossa Vaisala pyrkii tarjoamaan erityisesti miehittämättömien lentokoneiden toimintaan sopivia sääpalveluita. Nelson kirjoittaa, että Yhdysvaltain Afganistanissa ja Pakistanissa käyttämistä miehittämättömistä lentokoneista (UAV) yksi kolmasosa on tuhoutunut. Lentokoneita lennätetään Nevadasta käsin ja siksi tarvitaan paikan päältä saatavaa säätietoa. Syynä eivät ole niinkään talebanit vaan laskeutuminen, jonka aikana 84 prosenttia kaikista tuhoista tapahtuu. Yli 55 miehittämättömää Predatoria on tuhoutunut puutteellisen säätiedon takia. Yksi kone maksaa noin 4,5 miljoonaa dollaria.

Vaisalalla on tarjota tähän rahanhukkaan ratkaisuja. Niitä Nelson esittelee artikkelissaan ”More than Just a Weather Forecast. The Critical Role of Accurate Weather Data in UAV Missions” – enemmän kuin vain sää-

ennuste – säädatan kriittinen rooli miehittämättömien lentokoneiden tehtävissä.

”Riippumatta siitä, onko UAV:n tehtävä taktinen tai keskitetty informaation kerääminen, puolustus tai hyökkäysaloite, on niiden rooli Yhdysvaltain puolustusministeriössä kasvamassa. Kun niiden tarve kasvaa, kasvaa samoin myös tarve säätiedoille”, Nelson kirjoittaa.

Enää on jäljellä yksi kysymys. Miten suomalaisen yrityksen valmistamia tuotteita on päätytty sotaan Irakiin? Puolustustarvikkeet tarvitsevat aina venttiluvan. Puolustusministeriön mukaan Vaisalalle ei ole myönnetty venttilupaa vuoden 1995 jälkeen.

Tälle on kaksi mahdollista selitystä. Joko Vaisala ei ole hakenut venttilupia, tai sitten se ei ole niitä tarvinnut, koska sen tuotteita ei ole katsottu puolustustarvikkeiksi vaan kaksikäyttötuotteiksi. Niistä vastaa ulkoministeriön vientivalvonta-asioiden yksikkö.

Soitto yksikköön paljastaa, että EU:n kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskevassa asetuksessa 428/2009 säähavaintolaitteet on suljettu vientivalvon-

nan ulkopuolelle. ”Säähavaintolaitteemme ovat kuin näkkileipä ja villapaidat”, Vaisalan Erkki Järvinen kertoi puhelimesta.

Tukholman rauhantutkimusinstituutin SIPRI:n tutkija Paul Holtomin mielestä asia ei ole näin yksinkertainen. Hän kävi pyynnöstäni läpi Vaisalan verkkosivuillaan mainostamat tuotteet.

”Nämä Vaisalan tuotteet ovat yksiselitteisesti tarkoitettu sotilaallista käyttöä varten. Tuotteet eivät välttämättä kuulu EU:n yhteisen puolustustarvikeluettelon kategoriaan 11 eli ’elektroniset varusteet erityisesti sotilaskäyttöä varten’, mutta se ei tarkoita, etteivätkö ne olisi valvonnan alaisia.”

”Esimerkiksi yksi tuote on tarkoitettu nimenomaan tykistön ampumatarkkuuden avustamiseen, minkä takia on reilua olettaa sen olevan vientivalvonnan alainen”, Holtom jatkaa.

Puolustusministeriöstä ei osata heti vastata tähän. Se päättää tapauskohtaisesti, onko tuote puolustustarvike vai ei. Päätökset ovat arkistoissa, ja niiden etsiminen tulee viemään aikaa.

Päätän säästää viranomaisten aikaa. Vaikka Vaisalan tuotteet katsottaisiin puolustus- tai kaksikäyttötuotteiksi, olisivat ne joka tapauksessa päätyneet Irakiin. Ulkoministeriöllä on olemassa lista maista, joihin aseita saa viedä ilman ulkopoliittista harkintaa. Yhdysvallat on tällä listalla. Se taas saa itse päättää missä ja miten se käyttää ostamiaan sotatarvikkeita.

Jarmo Pykälä

Artikkelin pidempi versio on julkaistu Voima-lehdessä 7/2010 (s.8–9).

Harmaan listan maat (musta väri)

- 86 maata joihin Suomi vei aseita tai antoi asevientiluvan
- 38 niistä oli Harmaalla listalla (44%)
- 20 niistä oli joko Afrikassa tai Lähi-idässä

Harmaa lista

ASEVIENNIN RISKIPISTEET

Euroopan unionin jäsenvaltiot tunnustavat, että asekauppa ei ole tavanomaista ulkomaankauppaa. Tämän takia unioni laati aseviennin käytännösäännön vuonna 1998. Tasan kymmenen vuotta myöhemmin hyväksyttiin sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien sääntöjen yhteinen kanta (2008/944/YUTP), jatkossa yhteinen kanta¹². Se on jäsenmaita laillisesti sitova. Yhteisen kannan mukaan jäsenvaltioiden tulee kiinnittää asevientilupia myöntäessään huomiota kahdeksaan kriteeriin, jotka ovat:

1. Jäsenvaltioiden kansainvälisten velvoitteiden ja sitoumusten noudattaminen, erityisesti YK:n turvallisuusneuvoston tai EU:n määräämien pakotteiden, asensulkua ja muita asioita koskevien sopimusten sekä muiden kansainvälisten velvoitteiden noudattaminen.
2. Ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattaminen lopullisessa määräraamassa.

3. Lopullisen määräraaman sisäinen tilanne vallitsevien jännitteiden tai aseellisten konfliktien osalta. Jäsenvaltioiden on evättävä lupa sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden vienniltä, joka aiheuttaisi tai pitkittäisi aseellisia konflikteja tai kärjistäisi jännitteitä tai konflikteja lopullisessa määräraamassa.
4. Alueellisen rauhan, turvallisuuden ja vakauden suojeleminen. Jäsenvaltioiden on evättävä maastavientilupa, jos on olemassa selkeä vaara, että ilmoitettu vastaanottaja käyttäisi vietävää sotilasteknologiaa tai vietäviä puolustustarvikkeita hyökkäykselliseen toimintaan toista maata vastaan tai tehostaakseen voimatoimin aluevaatimusta.
5. Jäsenvaltioiden ja niiden alueiden, joiden ulkosuhteista jäsenvaltio vastaa, sekä ystävällismielisten ja liittolaisvaltioiden kansallinen turvallisuus.
6. Ostajamaan asenne kansainväliseen yhteisöön erityisesti sen osalta, mikä koskee sen suhtautumista terrorismiin, sen liittolaisuusluonnetta ja kansainvälisen oikeuden noudattamista.

7. Vaara, että sotilasteknologia tai puolustustarvikkeet päätyvät muualle ostajamaassa tai jälleenviedään epätoivottavin ehdoin.
8. Sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden viennin yhteensopivuus vastaanottajamaan teknisen ja taloudellisen valmiuden kanssa ottaen huomioon, että valtioiden olisi täytettävä oikeutetut puolustus- ja turvallisuustarpeensa mahdollisimman vähäisin aseistukseen suunnatuin inhimillisin ja taloudellisin voimavaroin.

Olemme laatineet harmaan listan, jonka avulla voidaan hahmottaa aseviennin aikaansaamaa riskiä siitä, että niitä käytetään vastoin kansainvälisiä lakeja ja normeja. Lista on toteutettu luokittelemalla aseviennin¹³ määrämaat seitsemän eri kriteerin perusteella. Listamme kriteerit mukautuvat EU:n omia kriteereitä. Luokitukset itsessään perustuvat kansainvälisesti tunnustettuihin arviointeihin¹⁴, kuten esimerkiksi Uppsalan yliopiston konfliktitietokantaan, GlobalPeace-indeksiin ja Maailmanterveysjärjestön (WHO) väkivaltakuolleisuusluokkiin.

Aseviennin määräraama voi joutua harmaalle listalle, jos se täyttää yhden tai useamman valvontakriteerin. Riskipisteet ovat suuntaa antavia ja niitä voi saada enimmillään viisi (5 p). Tarkoituksenamme on saattaa Suomen asevientipolitiikka julkiseen keskusteluun nos-

tamalla harmaan listan avulla esille sellaisia maita, jonne suuntautuva asevientitietokanta on tai saattaa olla ristiriidassa EU:n aseviennin yhteisen kannan tai Suomen virallisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kanssa.

- Asevientikielto: YK:n, EU:n tai Etyjin voimassa olevia asevientikielto (1,00 p). SIPRI:n Asevientikielto tietokanta.
- Aseellinen konflikti: meneillään sota (1,50 p) tai konflikti (1,00 p). Uppsalan yliopiston konfliktitietokanta.
- Väkivaltakuolleisuus: korkea väkivaltakuolleisuus (0,50 p), vähintään 10 surmattua 100 000 asukasta kohden. Maailmanterveysjärjestö WHO tai YK:n Huume- ja rikosvirasto UNODC.
- Turvattomuus: korkea väkivalta ja konfliktiriski (0,25 p), GP-indeksin alimman arvon saavat valtiot. The Institute for Economics and Peace.
- Kehittyneisyys: virallisen kehitysavun saaja (0,25 p). OECD:n DAC-lista.
- Demokratia: ei-demokraattinen (0,50 p) ja osittain demokraattinen (0,25 p). Freedomhouse, Freedom of the World Survey.
- Ihmisoikeudet: vakavia ihmisoikeusloukkauksia (1,00 p) ja ihmisoikeusloukkauksia (0,50 p). Amnesty International, Human Rights Watch tai erikseen mainittu lähde.

**SOTILASASEET
JA -AMMUKSET**

**AVUSTAVAT
LAITTEET**

**PANSSAROINTI JA
SUOJAVARUSTEET**

ASEALUSTAT

**KAKSOISKÄYTTÖ-
TEKNOLOGIA**

**SIVILIASSEET JA
-AMMUKSET**

EUROOPPA (EU:N ULKOPUOLISET MAAT)

Ukraina

1,25

Lupa viedä 67 kaasunaa-
maria sisäministeriön alai-
sille joukoille.

- kehitysavun saaja
- ihmisoikeusloukkauksia

Venäjä

3,25

Lupa viedä 20 tarkkuuski-
väriä varusteineen sisä-
ministeriölle.

- konflikti
- väkivaltakuolleisuus
- turvallisuustilanne
- ei-demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

1 lupa (lk 0), 1 lupa (lk 2),
1 lupa (lk 3), 1 lupa (6 lk)
[Huom.: kaksoiskäyttötuot-
teiden vastaanottajia ei tiedetä johtu-
en Suomen viranomaisten puutteelli-
sestä tilastointikäytännöstä]

AFRIKKA

Algeria

3,00

1 lupa (luokka 0)

- meneillään konflikti
- heikko turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- ei-demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

Egypti

1,75

155mm kenttätykkien osia,
ruutitehtaan perustami-
sessa tarvittava tietotaito.

- kehitysavun saaja
- osittain demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

Ukrainan ihmisoikeustilanne oli tehdyis-
tä parannuksista huolimatta edelleen
huono. Tunnustusten saaminen kidut-
tamalla ja niiden käyttäminen todis-
teina oikeudenkäynneissä kuin myös
väärinkäytökset vankilaviranomaisten
keskuudessa olivat yleisiä. Poliisijouk-
kojen rankaisematta jättäminen tällai-
sissa tapauksissa oli laajalle levinnyttä.

Venäjä oli osallisena konflikteissa Poh-
jois-Kaukasiassa Ingušian, Tšetšenian
ja Dagestanin alueilla. Sen vuonna
2008 Georgian kanssa käymän sodan
jälkeen tilanne oli edelleen jännittynyt.
Maassa on erittäin korkea väkivalta-
kuolleisuus ja ihmisoikeustilanne on
heikentynyt viime vuosina. Erityisesti
ihmisoikeusaktivistit ja toimittajat ovat
joutuneet toistuvasti vaikeuksiin ja hei-
tä on surmattu. Osa heistä on paennut
muun muassa Suomeen.

Hallitusvallasta on käyty aseellista kon-
fliktia useiden eri islamilaisryhmien kes-
ken 1990-luvulta lähtien. Pommitukset
ja tulitaistelut Algerian armeijaa vas-
taan ovat yleisiä. Armeijalla on myös
korostunut rooli Algerian politiikassa.

Egypti jatkoi poliittisten toisajattelijoi-
den nujertamista vuonna 2009. Mieli-
valtaiset pidätykset ja epäoikeudenmu-
kaiset oikeudenkäynnit olivat yleisiä.
Viranomaiset käyttivät tappavaa voi-
maa maahanmuuttajia ja pakolaisia
vastaan.

Etelä-Afrikka

2,00

Panssaroidun ajoneuvon
runko (osa Patrian AMV-
projektia), kuusi äänenvai-
menninta kuluttajamyyn-
tiin, teleskooppimasto,
laivan ohjusjärjestelmän
kommunikaatiolaitteiston
tutkimusraportti (tietotaito)
ja itse laitteisto testauskäyttöön. Esit-
telyyn miehittämätön mini-lentoko-
ne ja panssariajoneuvoja osineen.

Vientilupa 802 kiväärille.

- väkivaltakuolleisuus
- heikko turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- ihmisoikeusloukkauksia

Kenia

1,75

Esittelyyn neljä valonvah-
vistinta (Millog Oy, Patrian
tytäryhtiö).

- heikko turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- osittain demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

Norsunluurannikko

3,00

1 lupa (lk 5)

- asevientikielto
- heikko turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- ei-demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

Marokko

1,50

24 teleskooppimastoa
maan armeijalle ja esitte-
lyyn miehittämätön pie-
noislentokone.

- kehitysavun saaja
- osittain demokraattinen (Länsi-Sahara: ei-demo-
kraattinen)
- ihmisoikeusloukkauksia

Etelä-Afrikka on yksi maailman väkival-
taisimmista maista. Poliisilla omaa laa-
jan toimintavapauden ja useat raportit
paljastavat heidän käyttävän kidutusta
sekä tarpeetonta väkivaltaa niin pidä-
tysten kuin kuulustelujenkin yhteydes-
sä.

Kenian demokratian tilanne heikentyi
johtuen viranomaisten haluttomuudes-
ta puuttua turvallisuusjoukkojen väärin-
käyttöihin. Korruptio on maassa erittäin
vakava ongelma heikentäen valtion
toimintamahdollisuuksia. Poliisijoukot
käyttivät voimakeinoja tietojen saami-
seksi epäillyiltä samalla kuin oikeus-
avun käyttöä oli estetty. YK:n erityisra-
portoija Philip Alston vieraili maassa ja
löysi todisteita "systemaattisesta laa-
jalle levinneestä ja selkeästi suunnitel-
lusta strategiasta toteuttaa poliisin toi-
mesta säännöllisesti teloituksia ilman
oikeudenkäyntiä".

Ihmisoikeusloukkaukset Norsunluuran-
nikolla ovat yleisiä. Korruptio on vakava
ongelma. Tuotot epävirallisista verois-
ta ja kaakaon, puuvillan sekä aseiden
myynnistä ovat antaneet monelle val-
lanpitäjille (myös turvallisuus- ja kapi-
nallisuusjoukkojen jäsenille) kannustimen
estää rauhan ja poliittisen vakauden
puolesta tehtävää työtä.

Marokon ihmisoikeustilanne huono-
ni yleisesti vuoden aikana. Kokoontu-
misvapautta ei kunnioiteta, ja varsinkin
Länsi-Saharan mielenosoituksia on hal-
littu väkivallan ja uhkausten avulla. Tur-
vallisuusjoukoille on annettu enemmän
liikkumavaraa voimakäytössä niissä ta-
pauksissa, joissa mielenosoittajat kan-
nattavat Länsi-Saharan itsenäisyyttä.

Sudan

4,00

1 lupa (lk 5)

- asevientikielto (YK Darfurin alueelle, EU koko maahan)
- meneillään konflikti
- heikko turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- ei-demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

Sudan on yli kahden vuosikymmenen ajan kärsinyt sisällissodasta, jolla on ollut tuhoisat seuraukset niin väestölle kuin ympäristölle. Ristiriidat Sudanin hallituksen ja eri kapinallisryhmien välillä koskevat hallitusvaltaa ja juontavat juurensa pohjoisen ja eteläisen Sudanin uskonnollisiin ja kulttuurisiin kysymyksiin sekä käsiksi pääsyyn luonnonvaroista. Kansainvälinen rikostuomioistuin ICC antoi pidätysmääräyksen presidentti Omar al-Bashirista maaliskuussa 2009 syyttäen häntä rikoksista ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksista Darfurissa. Hallitus kuitenkin torjui pidätysmääräyksen. Darfurissa taistelut jatkuivat vuoden aikana alemmalla tasolla, mutta sen sijaan väkivalta kasvoi Etelä-Sudanissa, jossa tuhansia ihmisiä kuoli etnisessä yhteenotossa.

Tunisia

1,75

Teleskooppimasto osana ase- tai viestijärjestelmää maan puolustusministeriölle ja esittelyyn miehitetyn pienoislentokone.

- kehitysavun saaja
- ei-demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

Viranomaiset jatkoivat toimittajien, ihmisoikeusaktivistien ja opposition jäsenten häiritsemistä, pidättämistä ja vangitsemista. Mediaympäristö on Tunisiassa maailman huonoimpia. Viranomaiset käyttävät jatkuvasti terrorismin uhkaa ja uskonnollisia ääriliikkeitä syynä ankariin toimenpiteisiin rauhanomaisesti esitettyjä eriäviä mielipiteitä vastaan.

1 lupa (lk 5)

Zimbabwe

3,00

2 lupaa (lk 5)

- asevientikielto
- heikko turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- ei-demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

Poliittinen väkivalta jatkui vuoden 2009 aikana, kun vallanjakosopimuksella presidentti Mugaben ja pääministeri Tsvangirain välillä ei kyetty estämään väkivaltaisuuksia. Turvallisuusjoukkojen väärinkäytökset ovat yleensä jääneet rankaisematta ja perusoikeudet on unohdettu pidätys-, etsintä- ja takavarikointitilanteissa. Tutkintavankeuden käyttäminen on suuri ongelma ja joitakin vankeja pidetty vankilassa yli 10 vuotta ilman oikeudenkäyntiä.

LÄHI-ITÄ

Bahrain

1,50

Lupa viedä teleskooppimasto armeijalle.

- ei-demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

380 000 patruunaa käsiaseisiin ja kivääreihin

Bahrain oli vielä vuonna 2008 osittain demokraattinen, mutta kehitys oli negatiivista ja tarkasteluvuonna maa tippui ei-demokraattisten valtioiden listaan. Viranomaiset rajoittivat sananvapautta sekä kokoontumis- ja yhdistymisvapautta. Turvallisuusjoukkoja syytettiin suhteettomasta voimankäytöstä ja valtiota kritisoivien aktivistien ja opposition säännönmukaisesta häirinnästä.

Iran

4,00

1 lupa (lk 2), 21 lupaa (lk 5)

- asevientikielto
- konflikti
- turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- ei-demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

Demokratian tilanne oli vuoden aikana laskussa Iranissa, johtuen erityisesti kesäkuun presidentinvaaleissa ilmenneestä petoksesta ja sitä seuranneiden protestien väkivaltaisesta tukahduttamisesta. Turvallisuusjoukkoja syytettiin pidätettyjen mielenosoittajien ja opposition kannattajien raiskaamisesta ja kiduttamisesta. Nokian kehittämän sähköisenviestinnän valvontajärjestelmän avulla oli seurattu ja pidätetty aktivisteja. Tavoite kaataa Iranin hallinto ja korvata se entistä demokraattisemmalla järjestelmällä on useiden vuosikymmenien aikana ollut yhteinen tavoite useille eri ryhmille.

Israel

2,75

Myönnettiin lupa viedä kaksi teleskooppimastoa armeijalle, 25 varaosaa sekä yksi masto esittelykäyttöön. Luvat viedä aseteollisuuden tuotekehitystä varten savukranaattijärjestelmä ja ELINT-tiedustelujärjestelmä (Patria) sekä Millog Oy:lle neljä erillistä vientilupaa viedä Suomen puolustusvoimien panssarintorjuntaohjustajärjestelmien osia sekä muita sotatarvikkeita huollettavaksi Israelissa. Edellisinä vuosina myönnettyjen Spike-panssarintorjuntaohjustusten osien alihankintakauppoja jatkettiin (huom. osat tarkoitettu EU-maihin toimitettaviin ohjuksiin).

- konflikti
- turvallisuustilanne
- ei-demokraattinen (miehitetyt palestiinalaisalueet)
- ihmisoikeusloukkauksia

Israelin ja Hamasin välillä alkoi vuoden 2008 lopulla aseellinen konflikti, joka jatkui vuoteen 2009. Israel käytti ilma- ja ohjusiskuja sekä tykistöltä ja aloitti maahyökkäyksen tammikuun 3. päivänä. Sodan aikana tuhottiin muun muassa Gazassa sijainnut Kirkon Ulkomaanavun klinikka. Israelia huomautettiin niin kansainvälisen Punaisen Ristin komitean (ICRC), ihmisoikeusjärjestöjen kuin YK:n taholta suhteettomasta voimankäytöstä ja siviileihin kohdistuvista toimista. Sodan aikana surmansa sai yli 1000 siviiliä. Israel käytti valkoista fosforia, jonka käyttö on kielletty asutusalueilla. Ihmisoikeustilanne Israelin miehittämällä alueilla oli erittäin vakava ja siirtokuntien laajentaminen sekä kiisteltyyn muurin rakentaminen jatkuivat Haagin kansainvälisen tuomioistuimen tuomiosta huolimatta.

Jordania

1,75

2 lupaa (lk 5)

- kehitysavun saaja
- ei-demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

22 000 kiväärin patruunaa

Kuwait

1,25

Myönnettiin lupa viedä 20 000 patruunaa (kal. .308 Win) maan sisäministeriölle, 2038 suojanaamaria maan kansalliskaartin käyttöön sekä 70 tarkkuuskiivääriä (kal. .308 Win) varusteineen.

- osittain demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

2 lupaa (lk 2), 1 lupa (lk 5)

280 000 kiväärin patruunaa

Oman

0,75

Lupa viedä 31 kaasunaamaria ja 202 niiden osaa maan armeijalle ja poliisille.

- kehitysavun saaja
- ei-demokraattinen

1 lupa (lk 2)

50 000 käsiaseiden patruunaa

Qatar

0,50

1 lupa (lk 5)

- ei-demokraattinen

Kidutukset ovat maassa järjestelmällisiä ja yleisiä. Turvallisuusjoukkojen ja vankiloiden henkilökunnan rankaisematta jättäminen väärinkäytöksissä vankeja kohtaan ovat yleisiä. Sananvapaus ja kokoontumisvapaus ovat erittäin rajoitettuja.

Kuwaitissa esiintyi vakavia ihmisoikeusloukkauksia. Maassa ei ole riippumattonta oikeuslaitosta. Viranomaiset rajoittavat kokoontumis- ja yhdistymisvapauksia vaikka ne ovat lain mukaan sallittuja. Korruptio on ollut vallitseva poliittinen ongelma viime vuosina.

Oman ponnisteli monien ihmisoikeusloukkauksien parissa: poliittiset puolueet olivat kiellettyjä, organisoitua oppositiota ei ollut, sananvapaus ja demokraattinen keskustelu olivat rajoitettuja sekä sulttaanin kritisoiminen oli kielletty.

Viranomaiset eivät salli poliittisia puolueita ja ainoastaan pieni osa maan väestöstä saa äänestää tai olla töissä virastoissa. Protestit ovat olleet harvinaisia hallituksen rajoitettua kansalaisten vapautta järjestää mielenosoituksia. Kaikki kansalaisjärjestöt ovat tarvinneet valtiolta toimiluvan ja hallitus on seurannut tiiviisti kaikkien ryhmien toimintaa.

Saudi-Arabia

1,75

Lupa viedä 1287 kaasunaamaria ja 36 000 niiden osaa, seitsemän teleskooppimastoa ja luvat viedä esittelyyn kaksi panssariajoneuvoa sekä miehitämätön pienoislentokone.

- turvallisuustilanne
- ihmisoikeusloukkauksia
- ei-demokraattinen

3 lupaa (lk 2), 9 lupaa (lk 5)

300 000 käsiaseen ja kiväärin patruunaa

Syyria

2,00

10 lupaa (lk 5)

- turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- ei-demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

Turkki

2,75

Lupa viedä 104 teleskooppimastoa ja 8 kaasunaamaria armeijalle.

- konflikti
- turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- osittain demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

3 lupaa (lk 2), 15 lupaa (lk 5), 2 lupaa (lk 7)

lupa 82 haulikolle

Poliittiset puolueet ovat kiellettyjä ja demokratiaan kuuluva organisoitu poliittinen oppositio voi toimia ainoastaan ulkomailla. Kokoontumis- ja yhdistymisvapauksia ei kunnioiteta. Ammattiyhdistysliikkeet eivät ole sallittuja ja vierastyöläisten on raportoitu joutuneen orjuutta vastaaviin olosuhteisiin. Kuo-lemanrangaistus on yleisessä käytössä. Kidutus ei ole lain mukaan sallittua, mutta poliisia ja vankiloita syytetään toistuvasti kiduttamisesta. Riippumattomia ihmisoikeusjärjestöjä ei ole päästetty tarkastamaan vankiloiden olosuhteita. Naisten asema on erittäin heikko ja monet käytännöt, joista Afganistanin talebaneja on kritisoitu, ovat Saudi-Arabiassa arkipäivää. Naiset eivät esimerkiksi saa poistua kotoaan ilman miehen lupaa ja valvontaa. Naisia pidetään useissa asioissa lain edessä alaikäisinä rajoittaen täten heidän kansalaisoikeuksiaan ja toimintamahdollisuuksiaan.

Syyrian ihmisoikeustilanne paheni entisestään. Viranomaiset pidättivät lukuisia poliittisia- ja ihmisoikeusaktivisteja, usein ilman pidätysmääräyksiä. Samalla sananvapaus, kokoontumisvapaus ja yhdistymisvapaus olivat tiukasti rajoitettuja erityisesti tietyille ryhmille, kuten maan kurdivähemmistölle.

Turkki oli edelleen osallisena pitkään jatkuneessa konfliktissa, jonka toisena osapuolena on kurdeille autonomista asemaa vaativa PKK (Kurdien kommunistinen puolue ja samalla kurdien vapautusliike). Tuomioistuimet suhtautuvat tunnetusti myötämielisesti turvallisuusjoukkoja ja niiden tekemiä virheitä kohtaan, mikä myötävaikuttaa rankaisemattomuuteen jatkaen kidutuksia sekä turvautumista tappavan voiman käyttöön.

Yhdistyneet Arabiemiirikunnat

1,50

Valtioneuvosto myönsi Patrialle luvan myydä kahdeksan Nemo-kraanaatinheitinjärjestelmää. Puolustusministeriö myönsi luvan viedä 53 teleskooppimastoa, EMP-suojatun järjestelmäkaapin ja esittelyyn kaksi valonvahvistinta sekä kaksi panssariajoneuvoa.

- ei-demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

1 lupa (lk 1), 3 lupaa (lk 2), 4 lupaa (lk 5)

239 600 kiväärin tai pienoiskiväärin patruunaa

KESKI- JA ETELÄ-AASIA

Afganistan

3,50

1 lupa (lk 5)

- sota
- turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- ei-demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

Armenia

1,50

9 lupaa (lk 5)

- kehitysavun saaja
- osittain demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

kivääri

Bangladesh

1,75

1 lupa (lk 5)

- kehitysavun saaja
- osittain demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

Yhdistyneiden Arabiemiirikuntien talous romahti kuluneen vuoden aikana, mikä vaikutti laajasti yhteiskuntaan. Sananvapaus on erittäin rajoitettu ja toimittajia uhataan suurilla sakoilla, jos he kirjoittavat jotain joka saattaisi vahingoittaa maan taloutta tai loukata hallitsevaa perhettä tai valtiota. Siirtotyöläisten ihmisoikeustilanne oli edelleen erittäin heikko.

Aseellinen konflikti kansainvälisesti tunnetun Afganistanin hallinnon ja Talibanliikkeen välillä jatkui vuoden 2009 aikana. Väkivalta ja turvattomuus kasvoivat kapinallisten hyökkäysten lisääntyessä ja sodan tappaessa yhä suuremman määrän siviilejä.

Lahjonta ja nepotismi ovat yleisiä valtion virkamiesten keskuudessa ja he joutuvat harvoin syytteeseen tai erotetuksi virasta virka-aseman väärinkäytösten takia. Korruption on vakava ongelma myös lainvalvonnan toteuttamisessa.

Merkittäviä parannuksia tapahtui vuoden aikana Bangladeshin poliittisessa ympäristössä, mutta siitä huolimatta ihmisoikeusloukkaukset, erityisesti teloitukset ilman oikeudenkäyntiä, olivat edelleen vakava ongelma. Kidutus ja turvallisuusjoukkojen rankaisemattomuus jatkui.

Intia

2,50

Esittelyyn tykinputken puhdistuslaitteisto, kauttakuljetuslupa sotilaslentokoneen varaosille Venäjältä Intiaan.

- konflikti
- turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- ihmisoikeusloukkauksia

2 lupaa (lk 1), 5 lupaa (lk 2), 4 lupaa (lk 5)

30 000 käsiaseen ja kiväärin patruunaa

Kazakstan

2,50

18 000 patruunaa ja teleskooppimasto armeijalle.

- väkivaltakuolleisuus
- turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- ei-demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

6 lupaa (lk 2)

105 500 patruunaa

ITÄ-AASIA

Indonesia

2,75

Neljä tarkkuuskivääriä ja niihin 1000 patruunaa maan ilmavoimille.

- kehitysavun saaja
- ihmisoikeusloukkauksia

1 lupa (lk 2)

1000 kiväärin patruunaa

Intiassa oli meneillään useita eri konflikteja. Hallitus taisteli uskonnollisia ja heimo- sekä muita muita kapinalisryhmittymiä vastaan useissa eri yhteenotoissa. Puolisotilaalliset joukot ja poliisijoukot ovat huonosti koulutettuja minkä takia ne syylistyivät kiduttamiseen, mielivaltaisiin pidätyksiin ja tapoihin.

Kazakstanissa oli vakavia puutteita ihmisoikeuksien kunnioittamisessa. Rauhanoimaisia mielenosoituksia ja protesteja ei sallittu, lehdistönvapaus oli erittäin heikko ja kansalliseen turvallisuuteen vedoten sallitaan muun muassa eristäminen vankiloissa sekä oikeusavun epääminen. Kansainvälinen kritiikki maan ihmisoikeustilannetta kohtaan kasvoi läpi vuoden.

Turvallisuusjoukkojen jäsenet selviävät ihmisoikeusloukkauksista säännöllisesti ilman rangaistusta. Poliisijoukoissa on paljon korruptiota ja väärinkäytöksiä.

Malesia

1,50

64 kaasunaamaria varaosineen poliisille, ilma-voimille kaksi hävittäjiin tarkoitettua typpi- ja happigeneraattoria varaosineen, kolme miehittämättömien lentokoneiden lähetyshalustaa varaosineen ja koulutuksineen armeijalle. Esittelyvientilupa kahdelle panssariajoneuvolle.

- kehitysavun saaja
- osittain demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

2 lupaa (lk 5)

835 000 käsiaseen tai pienoiskiväärin patruunaa

Kiina

2,75

16 lupaa (lk 2), 2 lupaa (lk 3), 11 lupaa (lk 5), 1 lupaa (lk 8)

Lupa 660 000 patruunalle pääasiassa pienoiskivääreihin

- EU:n asevientikieltojulistus
- kehitysavun saaja
- ei-demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

Thaimaa

2,75

Kaksi tarkkuuskivääriä ja niihin 500 patruunaa sekä 21 330 muuta patruunaa, kahdeksan teleskooppimastoa, 411 kaasunaamaria ja 881 niiden osaa ilma-voimille.

- konflikti
- turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- osittain demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

1 lupaa (lk 5)

500 kiväärin patruunaa

Malesiassa sananvapaus ja kokoontumisvapaus olivat tiukasti rajoitettuja. Maassa ei ole kidutuksen kieltävää lainsäädäntöä ja poliisi syyllistyy toistuvasti vankien kiduttamiseen.

Kiinan hallitus jatkoi kansalaisten poliittisen aktivismin ja ihmisoikeusvaatimusten kitkemistä. Kymmeniä ihmisiä tuomittiin epäoikeudenmukaisten oikeudenkäyntien jälkeen pitkiin vankeusrangaistuksiin.

Thaimaassa tehtiin sotilasvallankaappaus vuonna 2006, jonka jälkeen maalle ei ole onnistuttu saamaan hallitusta, jota perustuslakituomioistuin ei olisi hajottanut ja jota kansa olisi kannattanut. Maassa oli laajoja mielenosoituksia, joissa useita mielenosoittajia ja poliiseja sai surmansa tai haavoittui. Maan neljässä eteläisessä maakunnassa pitkään meneillään ollut konflikti jatkui edelleen. Maakuntien enemmistö on muslimeja. Maakunnissa on voimassa poikkeustila, joka antaa poliisille valtuudet rajoittaa kansalaisten perusoikeuksia ja suojelee turvallisuusjoukkoja niiden syytteeseen asettamiselta väärinkäytöksissä.

Vietnam

1,50

1 lupaa (lk 2)

- ei-demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

POHJOIS- JA VÄLI-AMERIKA

Bahama

0,50

50 kaasunaamaria armeijalle.

- Korkea väkivaltakuolleisuus¹⁵

Meksiko

2,00

46 tarkkuuskivääriä varusteineen turvallisuusviranomaisille.

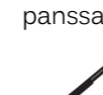
- väkivaltakuolleisuus
- turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- ihmisoikeusloukkauksia

214 kivääriä

Yhdysvallat

1,00

2 738 käsikranaattia, puhdistuslaitteita biologiseen ja kemialliseen sodankäyntiin (CNRB), 10 000 kaasunaamaria ja 3 000 varaosaa, patruunoiden valmistuslaitteisto (kal. .338), 850 tarkkuuskivääriä urheilu- ja metsästyskäyttöön sekä panssariajoneuvo testauskäyttöön.

- konflikti

30 miljoonaa patruunaa

Vietnam tehosti vuoden aikana kaikkien erimielisyyksien tukahduttamista pyrkiessään vahvistamaan kommunistisen puolueen valtaa. Viranomaiset pidättivät kymmeniä rauhanomaisia demokratia-aktivisteja, ihmisoikeuksien puolustajia ja internetin online-kriitiköitä viitaten epämääräisesti muotoiltuihin kansallisiin turvallisuuslakeihin kuten yritykseen levittää "hallituksen vastaista propagandaa" tai "demokraattisten vapauksien väärinkäyttöä".

Bahamassa on korkea väkivaltakuolleisuus. Poliisivoimien korruptio on suuri ongelma.

Meksikon huumesodassa kuoli edellisenä vuonna 5 612 ihmistä. Tilanne paheni vuoden 2009 aikana ja sitä alettiin kutsua kansainvälisessä mediassa sisällissodaksi. Suurin osa konfliktissa käytettävistä aseista tulee Yhdysvalloista, mikä taas on suomalaisten siviilikäyttöön tarkoitettujen aseiden merkittävimpiä vientimaita (ks. Suomen asevientit 2008, s.9). Meksikon asevoimia syytetään toistuvasti väärinkäytöksistä kuten kaappauksista, kidutuksesta, raiskauksista ja murhista.

Yhdysvalloissa on muihin läntisiin teollisuusmaihin verrattuna erittäin korkea väkivaltakuolleisuus. Maa käy terrorismin vastaista sotaa Afganistanissa (ISAF-operaation ulkopuolella), Pakistanissa, Somaliassa ja Jemenissä.

Brasilia

2,00

Lupa viedä 32 000 patruunaa armeijalle.

- väkivaltakuolleisuus
- turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- ihmisoikeusloukkauksia

1 lupa (lk 3), 3 lupaa (lk 2)

1,6 miljoonaa patruunaa (valtaosa pienoiskiväärihin)

Kolumbia

3,25

Kauttakululupa Tshekeistä 5000 kranaatille Yhdysvaltain suurlähetystön huumeyksikölle.

- konflikti
- väkivaltakuolleisuus
- turvallisuustilanne
- kehitysavun saaja
- osittain demokraattinen
- ihmisoikeusloukkauksia

1 lupa (lk 5)

Peru

2,25

Lupa viedä kaksi tarkkuuskivääriä varustuneen maan armeijalle.

- konflikti
- kehitysavun saaja
- ihmisoikeusloukkauksia

Brasiliassa on yksi maailman korkeimmista väkivaltakuolleisuustilastoista ja suurin osa väkivaltaisuuksista liittyy laittomaan huumekauppaan. Pelkästään lokakuun lopussa yhden viikonlopun aikana poliisien ja huumejengien yhteentörmäyksissä kuoli 17 ihmistä. Slummeihin lähetettiin tuhansia poliiseja lisää. Brasilian poliisivoimat on yksi maailman väkivaltaisimmista ja korruptoituneimmista, mutta poliisit joutuvat harvoin syytteeseen väärinkäytöksistä. Kidutus oli yleistä ja pidätettyjen olosuhteet olivat ongelmallisia.

Kolumbiassa on ollut pitkäaikainen aseellinen konflikti hallituksen ja useiden sissijärjestöjen välillä. Yli puolivuosisataa jatkunut konflikti on tämän päivän vanhimpia edelleen jatkuvia sisällissotia. Väkivaltakuolleisuus Kolumbiassa on ollut erittäin korkea. Maassa puhkesi vuoden aikana skandaali, kun kävi ilmi, että hallituksen tiedustelupalvelu oli vakoillut niin toimittajien, kansalaisjärjestöjen työntekijöiden, opposition poliitikkojen kuin myös maan korkeiden oikeuden tuomareiden puheluita, sähköpostiviestejä ja yksityiselämää.

Perussa on ollut meneillään konflikti valtion ja maolaisen Loistava Polku -sissiliikkeen välillä. Tutkinta valtion joukkojen 1990-luvulla tekemisistä joukkomurhista ja tahdonvastaisista katoamisista on estetty armeijan yhteistyön puutteesta. Suomi on kouluttanut perulaisia oikeuslääkäreitä tekemään tutkimuksia ja suomalainen oikeushammaslääkäri, professori Helena Ranta on ollut mukana tutkinnassa tuoden esille valtion tahdon vastaisen salaisen alkuperäisasukkaiden sterilisaatio-ohjelman. Rikoksesta epäiltyjen kidutus ja pahoinpitelyt ovat vakava ongelma. Poliiseja syytetään kansainvälisten voimankäyttöä säätelevien normien ylittämisestä mielenosoitusten yhteydessä.

Insinööristä tuli sukupuolistuneen asekaupan tutkija

– Pienaseista puhuttaessa unohdetaan naisten rooli aktiivisina toimijoina. Sukupuolitutkimuksessa naiset ja vähemmistöt nähdään uhreina. Aseita pidetään vain miesten asiana ja mieskuva-analyysi ohitetaan, Henri Myrntinen toteaa heti aluksi. Näitä valmiita muotteja naisten ja miesten osallisuudesta pienaseväkivaltaan ravistelee Sexed Pistols, the Gendered Impacts of Small Arms & Light Weapons. Myrntinen on yksi sen toimittajista.

Henri Myrntisen tie sukupuolitutkimukseen aukeni sattumalta. Valmistuttuaan insinööriksi erityisalanaan Baltian maiden sota-alueiden ympäristöongelmat, hän päätyi rauhan ja konfliktin tutkimuslaitokseen Saksaan. Siellä hän tapasi kirjan toisen toimittajan Vanessa Farin, joka teki väitöstutkimusta naisten asemasta sisällissodissa.

PIENASEISTA PUHUTTAESSA UNOHDETAAN IHMISET

Reilu kymmenen vuotta myöhemmin Myrntinen antaa haastattelua sukupuolinäkökulmasta ja pienaseiden käytöstä. Ensiksikin hän kyseenalaistaa käsityksen siitä, mikä on naisten ja mikä miesten työtä. – Tehtävät, jotka ovat luokiteltu miesten työksi Suomessa, ovat usein normaaleja hommia naisille muualla maailmassa.

Sama pätee hänen mielestään pienaseisiin. – Pienaseista puhuttaessa tekninen näkökulma on vallitseva ja ihmiset ja erityisesti naiset unohdetaan, Myrntinen taustoittaa. Hän jatkaa, että usein esiin nostetaan vain kysymykset aseiden valmistuksesta, aseluvista ja hinnoista. Aseiden katsotaan olevan maskuliinisia ja vain miesten asia.

– Suomen sisällissotaa on tarkasteltu vain miesnäkökulmasta. Punakaartissa oli myös naistaistelijoita.¹⁶

– Itä-Timorilla naiset tukivat sissiliikettä tuomalla ruokaa ja viemällä viestejä, jatkaa Myrntinen. Hänellä

on yli kymmenen vuoden kokemus Itä-Timorilta ja Indonesiasta.

Myrntinen pitää mielenkiintoisena, että Acehin rauhanneuvottelijat unohtivat naistaistelijat, vaikka neuvottelupöydässä oli tasa-arvoisen Suomen sekä YK:n edustajia. Naisista ajateltiin, että he voivat vain palata takaisin kotihommiin.

– Kansainvälisissä neuvotteluissa unohdetaan sukupuolikielisykset ja käsitellään vain abstrakteja asioita.

NAISET EIVÄT VAIN UHREJA

Myrntinen sanoo, että naisten osa pienaseväkivallassa on monisyinen. Eri tutkimuksista koostuvan Sexed Pistols-kirjan artikkelit valottavat tilannetta maailmanlaajuisesti.

Pienaseet esittävät osaa sekä aseellisissa konflikteissa että kotiväkivallassa. On maita, joissa ei ole virallisesti sotatilaa, mutta aseellinen väkivalta on varsin näkyvää. Ja naiset voivat olla tavalla tai toisella aktiivisia.

Pohjois-Irlannissa naiset salakuljettavat aseita ja saavat siitä elantonsa. Lastenvaunut toimivat salakuljettajien esirippuna.

– Sen lisäksi, että konfliktissa on mukana äitejä, taistelevat miehet ovat seksikkäitä toiminnan miehiä, jotka saavat rahaa ja naisia.

Kirja kertoo esimerkin Kongosta, jossa naisia raiskataan aseilla. Samaan aikaan osa naisista osallistuu aseiden kätkemiseen. Sierra Leonessa pienet tytöt pakotettiin aseisiin ja seksiorjiksi. Haitilla naiset ovat perustaneet aseellisia itsepuolustusjengejä.

Naiset voivat olla myös aktiivisia rauhanrakentajia. Somalialaiset naiset ovat esittäneet runoja rauhan luomiseksi ja Ugandassa naiset osallistuvat aktiivisesti aseidenriisuntaan.

PIENASEITA SAA HELPOSTI

Myrtyksen mukaan viimeisen maailmanlaajuisen konfliktin jälkeen Panaman-saarella kuolee edelleen valtavasti ihmisiä pienaseselkkauksissa. Samalla hän muistuttaa, että pienaseet ovat valtava ongelma – koko maailman kannalta.

– Kosovon, Nepalin ja Sierra Leonen sisällissodat olivat pienasekonflikteja, vaikka yleisesti puhutaan neutronipommeista ja tankeista. Yhdysvalloissa on eniten pienaseita koko maailmassa.

– Helposti saatavia aseita käyttävät niin siviilit kuin sotavoimatkin. Usein paikoissa, joissa on nuori väestö ja suuret tuloerot, on paljon pienaseväkivaltaa, kertoo Myrtyksen. Määritelmiä ei kuitenkaan päde hänen entiseen kotikaupunkiinsa Jakartaan.

Tuore sosiaalinen näkökulma pienaseisiin

Eeva Suhonen

Sexed Pistols nostaa esiin uuden ulottuvuuden pienaseiden roolissa maailmassa kertomalla niiden vaikutuksista sukupuolinäkökulmasta ja inhimillistämällä aseiden käyttäjät. Henri Myrtyksen painottaa, että pienasepuhe on usein teknistä ja tapana on unohtaa, että aseita käyttävät ovat hyvin erilaiset taustat omaavia ihmisiä.

Teos kannattaa lukea siksi, että se antaa laajan kuvan maailman erilaisista aseellisista selkkauksista. Pienaseista puhuttaessa ohitetaan usein naiset ja tytöt, joiden oletetaan olevan vain uhreja, eikä aktiivisia aseiden käyttäjiä, välittäjiä tai rauhanrakentajia.

Sierra Leonessa nuoret tytöt pakotettiin aseisiin ja aseiden avulla seksiorjiksi. Kun maahan tuli rauha, heidät unohtettiin sodan osapuolina. Kongossa naisiin kohdistuu aseellisia raiskauksia ja silmitöntä väkivaltaa, mutta osa naisista osallistuu aseiden kätkemiseen. Ir-lannissa naiset osallistuivat aseiden salakuljettamiseen ja olivat samalla aktiivisia taistelijoita. Somalialaisnaiset taas puolestaan esittävät runoja sodan lopettamiseksi.

Artikkelit ovat eritasoisia, mutta kokonaisuus on niin mielenkiintoinen, että sen lukee parilla istumalla, vaikka kyseessä on aika vankkaa asiaa. Monet tutkimukset taustoittavat ensin historiallista tilannetta ja sen jälkeen sukupuolinäkökulmasta pienaseiden käyttöä sekä aseellisissa konflikteissa että kotiväkivallassa. Kirja korostaa myös, että pienaseet näyttelevät suurta osaa myös yhteiskunnissa, jotka eivät virallisesti ole sotatilassa.

MIESNÄKÖKULMA HUKASSA

Vaikka Myrtyksen on ollut poissa Suomesta yli kymmenen vuotta, hän seuraa kotimaansa tapahtumia. – Miksi pienaseväkivallassa puhutaan niin vähän sisäisestä syrjäytymisestä? Ja miksi Suomessa on niin paljon pienaseita?

Keskustelussa esitetään, että metsästysaseet ovat osa kulttuuriamme ja että suomalaiset tietävät miten aseita käytetään. – Mistä metsästyskulttuuri tulee ja miksi se on niin miesvaltaista, jatkaa Myrtyksen kyselemistä.

Hän myös korostaa, että Jyväskylän uuden vuoden ampumavälikohtauksessa nostettiin esille etninen asema, mutta ei miesnäkökulmaa. – Kauhajoen ja Tuusulan koulusurmaajat olivat keskiluokkaisista taustoista. Kyseessä ei ole fyysinen vaan henkinen syrjäytyminen.

Henri Myrtyksen mukailleen, sanoisin, että usein keskustelussa unohdetaan sukupuolinäkökulma: aseiden käyttöön liittyy lähes aina miehinen puhe. Taustalla voi kuitenkin olla hyvin monisyinen historia, kuten vaikka syntyminen konfliktiin, jolloin väkivalta on osa elämää. Kirjassa ärsytti korkeintaan se, että viimeisen luvun kohdalla, jossa käsiteltiin aseidenriisuntaa ja pienaseiden kontrollia sukupuolinäkökulmasta, otteeni tiiviiseen lukukokemukseen lopahti. Liekö johtunut siitä, että artikkelit muuttuivat liian yleisluontoisiksi ja näkökulma hie-man tavanomaisemmaksi.

Sexed Pistols, the Gendered Impacts on Small Arms & Light Weapons. Vanessa Far, Henri Myrtyksen & Albrecht Schnabel (toim.). United Nations University Press, 2009.

MEN WE WANT PEACE

You men! Listen, all of you!
The Society is comprised of all, men and women.
We, women, have suffered all the woes.
We are fed up with running for our lives.
Also we are about to die.
You men, you are enjoying your roaring tanks
With your guns cocked to fire at us,
While we are looking for peace.
See! How different the two of us are!
The seat of State suffices only one person.
It will never accommodate all of you!
Oh, men, we want peace.

Ote runosta Dhudi Axmed Jamane, Somali Women's Development Association, 1994. Teoksessa Sexed Pistols.

Asefetissien kulttuureissa partahöyliä myydään hävittä-jäkoneiden avulla. Tästä huolimatta Myrtyksen ei usko, että pienasesurmat ovat vain miesten asia.

– Muistat varmaan Albertinkadun ampumaratasurmat, joissa asetta käytti Nokian insinööriinainen.

Eeva Suhonen

Artikkelit on julkaistu aiemmin Voima-lehdessä 3/2010 ja Global.Finland-verkkoblogissa 10.2.2010

VIITTEET

- 1 Suomi oli Tukholman Rauhantutkimusinstituutin (SIPRI) mukaan euroissa mitattuna maailman 24. suurin sotatarvikkeiden viejä ja Svenska Fredsin tekemien laskelmien mukaan suhteutettuna asukaslukuun maailman 16. suurin vuonna 2010.
- 2 14.7.2011 <<http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=64686>>
- 3 Ei viientä vuosina 2001–2008
- 4 Keskiarvo laskettu vuosista 2001–2009
- 5 Ulkoasiainministeriön Asevalvonnan ABC <<http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=42137&contentlan=1&culture=fi-FI>>
- 6 Virallisesti kaupallinen ase- ja patruunavienti, jolla tarkoitetaan liiketoiminnan muodossa tapahtuvaa asekauppaa eikä se pidä sisällään yksityishenkilöiden ampuma-aseiden viientä ja tuontia. Itse aseet ovat tarkoitettu siviilikäyttöön. Tässä raportissa viennillä tarkoitetaan Suomen rajat ylittävää tavaraliikennettä, kun viranomaiset tarkoittavat siirroilla tavaraliikennettä EU:n alueelle ja viennillä EU:n ulkopuolelle suuntautuvaa asekauppaa.
- 7 Poliisihallitus ei tätä tilastoi (ks. luku aseviennin läpinäkyvyys) eikä tietoa näe suoraan myöskään tullihallituksen tilastoista, koska ne laaditaan verotuksen perustaksi eikä aseviennin tilastoimiseksi.
- 8 Maastaviennin valvonnan hoitaa tulli, joka tarkistaa, että viedyt tuotteet vastaavat vientilupaan merkittyjä tuotteita.
- 9 Transparency International Bribery payers index <http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/bpi/bpi_2008> ja <http://media.transparency.org/fbooks/reports/defence_offsets/>
- 10 Etelä-Suomen Sanomat 8.3.2011
- 11 "BAE chief seeking trust, not love". Amy Wilson, The Daily Telegraph 16.5.2011
- 12 EU:n aseviennin yhteinen kanta <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:335:0099:0103:FI:PDF>>
- 13 Mukana ei ole sotatarvikevientä YK:n ja sen alajärjestöjen käyttöön tai YK:n johtamiin rauhanturvaoperaatioihin
- 14 Luokitukset ja niiden perustana olevat lähteet on listattu raportin lopussa.
- 15 Viimeisin saatavissa oleva tieto vuodelta 2004
- 16 Naiskaartilaisista ja heidän osuudesta on Suomessa tehty akateemista tutkimusta (toim.huom.)

Kirjoittajat

VTK Pamela Baarman on asevalvonnan Nuori asiantuntija SaferGlobe Finlandissa ja opiskelee kansainvälistä oikeutta Åbo Akademiassa. Hänen kandidaatin tutkielmansa käsitteli EU:n toimivaltaa säännellä jäsenmaiden asevientä. Hän tekee parhailaan pro gradu tutkielmaa EU:n puolustustarvikeviennistä ihmis-oikeuksien näkökulmasta. Hän työskenteli aiemmin Svenska Freds- och Skiljedomsföreningessä.

YL Jouko Huru on vapaa toimittaja ja tutkija. Hän on toiminut Tampereen Rauhan- ja konfliktitutkimuskeskuksen (TAPRI) tutkijana vuosina 1992–1994 ja 1996–2005. Hänen selvitti Suomen vuosien 1950–1992 asevientipolitiikkaa lisensiaatin tutkimuksessaan.

YTM Jarmo Pykälä on SaferGlobe Finlandin perustajajäsen sekä sen koordinaattori. Hän on kirjoittanut teoksen Suomen aseviennistä 1998–2007 (Sadankomitea 2009) sekä tehnyt tutkivaa journalismia paljastaen muun muassa Suomen ja Israelin asekauppaa, suomalaisen säähavaintoteknologian käytön Irakin sodassa ja Saudi-Arabiaan valmistella olevan suuren kranaatinheitinjärjestelmäkaupan. Hän valmistelee väitöskirjaa aseidenriisunnasta Jyväskylän yliopistoon.

VTM Eeva Suhonen on vapaa toimittaja, joka on erikoistunut kehitysmaajournalismiin. Hän on toimittanut henkilömiinojen vastaisen kampanjan julkaisuun Landmine Monitoriin Suomen raportin vuodesta 1999 lähtien sekä vuodesta 2010 lähtien Cluster Munition Monitoriin vastaavan raportin rypäleeseista. Tällä hetkellä Suhonen työskentelee ohjelmavirkailijana Suomen Kuntaliiton pohjoisen ja etelän kuntien yhteistyöohjelmassa. Työnsä ohessa hän opiskelee siviilikriisinhallintaa.

Tue rauhantyötä -liity rauhanjärjestön jäseneksi

www.rauhanliitto.fi

www.sadankomitea.fi

CHANGEMAKER
KIRKON ULKOMAANAVUN NUORISOVERKOSTO

"Rauha ei tarkoita vain ristiriitojen poissaoloa,
vaan oikeudenmukaisuuden läsnäoloa."

~ Martin Luther King, 1963 ~

www.changemaker.fi